कर्नाटक सरकार

डी.एस.ई.आर.टी .बेंगळूरु

अध्ययन पुनर्प्राप्ती (कलिका चेतरिके)

2022-23

5

प्रथम भाषा (मराठी)

शिक्षक हस्तपुस्तिका

समग्र शिक्षण कर्नाटक ,बेंगळूरू

आणि

राज्य शिक्षण संशोधनआणि प्रशिक्षण संस्था, बेंगळ

ಸಂದೇಶ

ಆತ್ಮೀಯರೇ,

ಮಕ್ಕಳ ಶಿಕ್ಷಣವೇ ಭಾರತದ ಭವಿಷ್ಯ. ಇದಕ್ಕಾಗಿ ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರವು ಹೊಸ ಶಿಕ್ಷಣ ನೀತಿಯನ್ನು 2020ರಲ್ಲಿ ಜಾರಿಗೊಳಿಸಿದೆ. ಈ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಶಿಕ್ಷಣ ನೀತಿ 2020 ರ ಶಿಫಾರಸ್ಸುಗಳನ್ನು ಅನುಷ್ಠಾನಗೊಳಿಸುವ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯ ಮುಂಚೂಣಿಯಲ್ಲಿದ್ದು, ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಸಾಕಷ್ಟು ಸುಧಾರಣೆಗಳನ್ನು ತರಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಪಠ್ಯಕ್ರಮ ವಿನ್ಯಾಸ, ಕಲಿಸುವಿಕೆಯಲ್ಲಿ ನಾವೀನ್ಯತೆ, ತರಗತಿ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯ ಮರುವಿನ್ಯಾಸ ಹಾಗೂ ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಲಿಕಾ ಸಮೃದ್ಧ ವಾತಾವರಣ ನಿರ್ಮಾಣ ಮಾಡಲು ಹಲವು ಕಾರ್ಯತಂತ್ರಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಈಗಾಗಲೇ ನಿಪುಣ್ ಭಾರತ್ ಮಿಷನ್, ಬುನಾದಿ ಸಾಕ್ಷರತೆ ಮತ್ತು ಸಂಖ್ಯಾ ಜ್ಞಾನ ಕೌಶಲಗಳನ್ನು ಖಾತ್ರಿಪಡಿಸುವಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯಪ್ರವೃತ್ತಗೊಂಡಿದೆ.

ಪ್ರಸ್ತುತ ಕೋವಿಡ್–19 ಸಾಂಕ್ರಾಮಿಕ ರೋಗದಿಂದಾಗಿ ಮಕ್ಕಳು ಔಪಚಾರಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ ಪಡೆಯುವಲ್ಲಿ ಅಡೆತಡೆಗಳಾಗಿ, ಎರಡು ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಕಲಿಕಾ ನಷ್ಟವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಔಪಚಾರಿಕ ಹಾಗೂ ಅನೌಪಚಾರಿಕ ಕಾರ್ಯತಂತ್ರಗಳ ಮೂಲಕ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಕಲಿಕೆಯ ನಿರಂತರತೆಗೆ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದ್ದಾಗ್ಯೂ ಸಹ ನಿರೀಕ್ಷಿತ ಮಟ್ಟದ ಕಲಿಕೆ ಆಗದಿರುವುದನ್ನು ಹಲವು ಅಧ್ಯಯನಗಳು ತಿಳಿಸಿವೆ. ಈ ಕಲಿಕಾ ಅಂತರವನ್ನು ಸರಿಪಡಿಸುವ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಕಾರ್ಯಪ್ರವೃತ್ತರಾಗಬೇಕಿದೆ. ಸದರಿ ಕಲಿಕಾ ಅಂತರವನ್ನು ಸರಿಪಡಿಸುವ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ತಳಹದಿಯ ಮೇಲೆ ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರ **'ಕಲಿಕಾ ಚೇತರಿಕೆ'** ಎಂಬ ವಿನೂತನ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವನ್ನು 2022–23ನೇ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಅನುಷ್ಠಾನಗೊಳಿಸುತ್ತಿದೆ.

ಎಲ್ಲಾ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಹಿಂದಿನ ಎರಡು ತರಗತಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಲಿಯಲೇ ಬೇಕಾಗಿದ್ದ ಪ್ರಮುಖ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ, ಪರಿಕಲ್ಪನೆಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಿದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಸಂವಾದಿಯಾಗಿ ಪ್ರಸಕ್ತ ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಕಲಿಯಲೇಬೇಕಾದ ಪ್ರಮುಖ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ, ಪರಿಕಲ್ಪನೆಗಳನ್ನು ಜೋಡಿಸಿ ಕಲಿಕಾ ಹಾಳೆಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಶಿಕ್ಷಕರ ಕೈಪಿಡಿಯನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಲಾಗಿದೆ. ಕಲಿಕಾ ಹಾಳೆಗಳು ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದು, ಮಗುವಿನ ಮುಗ್ಧ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಸಂತೋಷವನ್ನುಂಟು ಮಾಡುವಂತೆ ರೂಪಿಸಲಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಇವುಗಳನ್ನು ಪೂರ್ಣಗೊಳಿಸುವುದರಿಂದ ಹಾಲಿ ಕಲಿಕಾ ನಷ್ಟವನ್ನು ಸರಿದೂಗಿಸಬಹುದು ಎಂಬ ಆಶಯ ನನ್ನದಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಕಲಿಕಾ ಹಾಳೆ, ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕ ಮತ್ತು ಶಿಕ್ಷಕರ ಕೈಪಿಡಿಗಳು ಪರಸ್ಪರ ಪೂರಕವಾಗಿವೆ. ಶಿಕ್ಷಕರು ತಮ್ಮ ಕೈಪಿಡಿಯಲ್ಲಿ ನೀಡಿದ ಮಾರ್ಗಸೂಚಿಯನ್ವಯ ಈ ವಿನೂತನ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಅದರ ಅಂತಸ್ಸತ್ವದಿಂದ ಅನುಷ್ಠಾನಗೊಳಿಸಿ, ಮಕ್ಕಳ ಕಲಿಕೆಯ ಸುಧಾರಣೆಗೆ ಕಾರಣವಾಗುತ್ತೀರಿ ಎಂದು ಹಾರೈಸುತ್ತೇನೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಇಲಾಖೆಯ ಸರ್ವರೂ, ಪೋಷಕವರ್ಗ ಮತ್ತು ಭಾಗೀದಾರರೆಲ್ಲರೂ ಇದರಲ್ಲಿ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿ ಕೈ ಜೋಡಿಸಿ ಈ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವನ್ನು ಯಶಸ್ವಿಗೊಳಿಸುತ್ತೀರೆಂದು ಆಶಿಸುತ್ತೇನೆ.

ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಶುಭವಾಗಲಿ............

ಶ್ರೀ ಬಿ.ಸಿ.ನಾಗೇಶ್
ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಮತ್ತು ಪ್ರಾಢ ಶಿಕ್ಷಣ
ಹಾಗೂ ಸಕಾಲ ಸಚಿವರು

ಮುನ್ನುಡಿ

ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಶಿಕ್ಷಣ ನೀತಿ –2020ರ ಆಶಯದಂತೆ ಮಕ್ಕಳ ಕಲಿಕೆ ಮತ್ತು ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ನಮ್ಮೆಲ್ಲರ ಜವಾಬ್ದಾರಿ. ಆದರೆ ಕೋವಿಡ್–19 ಸಾಂಕ್ರಾಮಿಕ ವಿಪತ್ತಿನಿಂದ ಮಕ್ಕಳ ಕಲಿಕೆಯಲ್ಲಿ ವ್ಯತ್ಯಯವಾಗಿ ಕಲಿಕಾ ನಿರಂತರತೆಯನ್ನು ಕಾಪಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಕಳೆದೆರಡು ವರ್ಷಗಳಿಂದ ಸಾಧ್ಯವಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಸಾಕಷ್ಟು ಕಲಿಕಾ ಅಂತರವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಈ ಅಂತರವನ್ನು ನೀಗಿಸಲು 2022–23ನೇ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ ಕಲಿಕಾ ಚೇತರಿಕೆ ಎಂಬ ವಿನೂತನ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವನ್ನು ಅನುಷ್ಠಾನಗೊಳಿಸಲಾಗುತ್ತಿದೆ.

ಈ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದ ಮೂಲಕ ಎಲ್ಲಾ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಬುನಾದಿ ಸಾಕ್ಷರತೆ, ಸಂಖ್ಯಾ ಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ಒತ್ತು ನೀಡಲಾಗುವುದು ಹಾಗೂ ಮಗು ತನ್ನ ಹಿಂದಿನ ತರಗತಿಗಳಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಗತ್ಯವಾಗಿ ಗಳಿಸಲೇಬೇಕಿದ್ದ ಕಲಿಕಾ ಫಲಗಳು ಹಾಗೂ ಪ್ರಸಕ್ತ ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಕಲಿಯಲೇ ಬೇಕಾದ **“**ಅತಿ ಮುಖ್ಯ ಕಲಿಕಾ ಫಲ**”** ಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಿ, ಚಟುವಟಿಕೆ ರೂಪಿಸಿ ಕಲಿಕಾ ಹಾಳೆಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಶಿಕ್ಷಕರ ಕೈಪಿಡಿಯನ್ನು ರೂಪಿಸಲಾಗಿದೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ **‘ನಿಪುಣ್ ಭಾರತ್’, ‘ವಿದ್ಯಾಪ್ರವೇಶ್’ನಂತಹ ಉಪಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಅಂತರ್ಗತಗೊಳಿಸಲಾಗಿದೆ**. ಈ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು ಶಿಶುಕೇಂದ್ರಿತ, ಕಲಿಕಾ ಹಾಗೂ ಶಿಕ್ಷಕ ಸ್ನೇಹಿಯಾಗಿವೆ. ಚಟುವಟಿಕಾ ಹಾಳೆಗಳ ಜೊತೆಗೆ, ಶಿಕ್ಷಕರಿಗೆ ಅಗತ್ಯ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ ನೀಡುವ ‘ಶಿಕ್ಷಕರ ಕೈಪಿಡಿ’ಯನ್ನೂ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿ ನೀಡಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಇವುಗಳನ್ನು ಬಳಸಿ ಮಕ್ಕಳ ಕಲಿಕಾ ಅಂತರ ಸರಿದೂಗಿಸುವ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ತಾವೆಲ್ಲರೂ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯಿಂದ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತೀರೆಂಬ ಆಶಯವನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತೇನೆ. ಈ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡ ತಮಗೂ ಮತ್ತು ಅಜೀಂ ಪ್ರೇಮ್ ಜೀ ಫೌಂಡೇಶನ್ ಸಂಸ್ಥೆಗೂ ಇಲಾಖೆಯ ಪರವಾಗಿ ಅಭಿನಂದನೆಗಳು.

ಡಾ. ಎಸ್. ಸೆಲ್ವಕುಮಾರ್, ಭಾ.ಆ.ಸೇ.
ಸರ್ಕಾರದ ಪ್ರಧಾನ ಕಾರ್ಯದರ್ಶಿ
ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಮತ್ತು ಪ್ರೌಢಶಿಕ್ಷಣ ಇಲಾಖೆ

ಆಶಯ ನುಡಿ

ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರತೀ ನಿತ್ಯವೂ ಕಲಿಕಾ ನಿರಂತರತೆ ಅತ್ಯಗತ್ಯ. ಆದರೆ ಕೋವಿಡ್–19 ಸಾಂಕ್ರಾಮಿಕದಿಂದಾಗಿ ಜಾಗತಿಕವಾಗಿ ಕಲಿಕಾ ನಿರಂತರತೆಗೆ ವ್ಯತ್ಯಯ ಉಂಟಾಗಿ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಕಲಿಕಾ ನಷ್ಟವಾಗಿರುವುದು ವೇದ್ಯ. ಇದನ್ನು ಸರಿದೂಗಿಸುವುದು ನಮ್ಮ ಆದ್ಯ ಕರ್ತವ್ಯವಾಗಿದೆ. ನಮ್ಮ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಕೋವಿಡ್–19 ನಿಂದಾಗಿ ಶಾಲೆಗಳು ಮುಚ್ಚಲ್ಪಟ್ಟಾಗ ವಿದ್ಯಾಗಮ, ಸಂವೇದ, ವಿಶೇಷ ಸೇತುಬಂಧ ಮುಂತಾದ ಪರ್ಯಾಯ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸಿದರೂ ಮುಖಾಮುಖಿ ತರಗತಿ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗೆ ಇವೆಲ್ಲಾ ಸಮಾಂತರವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಪ್ರಸ್ತುತ **ಕಲಿಕಾ ಚೇತರಿಕೆ** ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವು ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ತಳಹದಿಯ ಮೇಲೆ ಶಿಶು ಕೇಂದ್ರಿತ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸಿ ಕಲಿಕಾ ಹಾಳೆಗಳನ್ನು ನೀಡುತ್ತಿರುವ ವಿನೂತನ ಪ್ರಯತ್ನ. ಸರಿಸುಮಾರು ಎರಡು ವರ್ಷಗಳ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗಳು ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ನಡೆಯದೇ, ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಉಂಟಾಗಿರುವ ಕಲಿಕಾ ಅಂತರವನ್ನು ಸರಿದೂಗಿಸುವ ಸಲುವಾಗಿಯೇ ರೂಪಿಸಿದ ಉಪಕ್ರಮ. ಈ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಒಂದು ವರ್ಷದವರೆಗೆ ರಾಜ್ಯದಾದ್ಯಂತ ಅನುಷ್ಠಾನಗೊಳಿಸಿ ಮಕ್ಕಳ ಕಲಿಕಾ ನಷ್ಟವನ್ನು ತಾವೆಲ್ಲರೂ ತುಂಬಿಕೊಡುತ್ತೀರಿ ಎಂದು ಆಶಿಸುತ್ತೇನೆ. ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿ ಅನುಷ್ಠಾನಕ್ಕಾಗಿ ಎಲ್ಲಾ ಭಾಗೀದಾರರು ಸಕ್ರಿಯವಾಗಿ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಿರೆಂದು ನಂಬಿದ್ದೇನೆ.

ಡಾ. ವಿಶಾಲ್ ಆರ್, ಭಾ.ಆ.ಸೇ.
ಆಯುಕ್ತರು,
ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ ಇಲಾಖೆ

ಆರಂಭಿಕ ನುಡಿ

ಆತ್ಮೀಯರೇ,

ಹಿಂದಿನ ಎರಡು ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ಕೋವಿಡ್–19ರ ಕಾರಣದಿಂದ ಔಪಚಾರಿಕ ತರಗತಿಗಳು ನಿರೀಕ್ಷೆಯಂತೆ ನಡೆಯದೇ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಕಲಿಕಾ ನಷ್ಟವುಂಟಾಗಿರುವುದು ಶೋಚನೀಯ. ಇದರಿಂದಾಗಿ ಕಲಿಕಾ ಅಂತರ, ಸಾಮಾಜಿಕ ಹಾಗೂ ಭಾವನಾತ್ಮಕ ಏರುಪೇರುಗಳೂ ಉಂಟಾಗಿವೆ. ಈ ಎಲ್ಲ ಅಡೆತಡೆಗಳನ್ನು ನಿವಾರಿಸಿ, ಕಲಿಕಾ ನಿರಂತರತೆಯನ್ನು ಕಾಯ್ದುಕೊಳ್ಳಲು 2022–23ನೇ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ **ಕಲಿಕಾ ಚೇತರಿಕೆ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವನ್ನು** ಅನುಷ್ಠಾನಗೊಳಿಸಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯು ಬುನಾದಿ ಸಾಕ್ಷರತೆ ಮತ್ತು ಸಂಖ್ಯಾಜ್ಞಾನವನ್ನು ಸಾಧಿಸುವುದು ಪ್ರಥಮ ಆದ್ಯತೆಯಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಎಲ್ಲಾ ಕಲಿಕೆಗೆ ಮೂಲಭೂತವಾಗಿ ಬುನಾದಿ ಸಾಕ್ಷರತೆ ಮತ್ತು ಸಂಖ್ಯಾಜ್ಞಾನ ಅತ್ಯಗತ್ಯ. ಆದ್ದರಿಂದ ಆಯಾ ತರಗತಿಯ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಕಲಿಕಾ ಫಲಗಳೊಂದಿಗೆ ಬುನಾದಿ ಸಾಕ್ಷರತೆ ಮತ್ತು ಸಂಖ್ಯಾಜ್ಞಾನದ ಕಲಿಕಾ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಅಂತರ್ಗತಗೊಳಿಸಿ ಕಲಿಕಾ ಚೇತರಿಕೆ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವನ್ನು ರೂಪಿಸಲಾಗಿದೆ. ತಾವು ಇಲ್ಲಿ ನೀಡಿರುವ ಕಲಿಕಾ ಹಾಳೆಗಳನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡು ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಬುನಾದಿ ಕಲಿಕಾ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಅನುಕೂಲಿಸುವಿರಿ ಹಾಗೂ ಕಲಿಕಾ ಅಂತರವನ್ನು ಪೂರೈಸುವಿರಿ ಎಂದು ಆಶಿಸುತ್ತೇನೆ. ಇದನ್ನು ಶಾಲಾಧಾರಿತವಾಗಿ ಮೌಲ್ಯಾಂಕನ ಮಾಡುತ್ತಾ ನಿಗದಿತ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಮತ್ತು ಪರಿಕಲ್ಪನೆ ಗಳಿಕೆಗೆ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡುತ್ತೀರಿ ಎಂದು ನಂಬಿರುತ್ತೇನೆ. ತಮ್ಮೆಲ್ಲರ ಬೆಂಬಲದಿಂದ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿ ಅನುಷ್ಠಾನ ಸಾಧ್ಯ. ಈ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಯಶಸ್ಸನ್ನು ಹಾರೈಸುತ್ತೇನೆ.

ಶ್ರೀಮತಿ ಪಲ್ಲವಿ ಆಕುರಾತಿ, ಭಾ.ಆ.ಸೇ.
ರಾಜ್ಯ ಯೋಜನಾ ನಿರ್ದೇಶಕರು, ಸಮಗ್ರ ಶಿಕ್ಷಣ ಕರ್ನಾಟಕ

ಪ್ರಾಸ್ತಾವಿಕ ನುಡಿ

ಆತ್ಮೀಯರೇ,

ಹೊಸ ಶತಮಾನದ ಆಶಯಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಶಿಕ್ಷಣ ನೀತಿ–2020ರ ಅನುಷ್ಠಾನ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿನ ಬದಲಾವಣೆಗೆ ನಾವೆಲ್ಲರೂ ತೆರೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕಿದೆ. ಅದರ ಜೊತೆಗೆ ಕೋವಿಡ್ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಉಂಟಾದ ವ್ಯತಿರಿಕ್ತ ಪರಿಣಾಮವನ್ನು ಸರಿಪಡಿಸುವ ಹೊಣೆಗಾರಿಕೆ ಮಹತ್ತ್ವದ್ದಾಗಿದೆ. ಕಳೆದ ಎರಡು ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಬಹು ಮಾಧ್ಯಮಗಳನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡು ವಿದ್ಯಾಗಮ, ಸಂವೇದದಂತಹ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಉಪಕ್ರಮಗಳ ಮೂಲಕ ಮಾಡಿದ ಪ್ರಯತ್ನಗಳ ನಡುವೆಯೂ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಕಲಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಸಾಕಷ್ಟು ಕಲಿಕಾ ಅಂತರ ಉಂಟಾಗಿರುವುದು ವಾಸ್ತವದ ಸಂಗತಿ. ಕಲಿಕಾ ನಷ್ಟ, ಕಲಿಕಾ ಅಂತರ ಪೂರೈಸುವ ಯೋಜನೆಯೇ **'ಕಲಿಕಾ ಚೇತರಿಕೆ'** ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ. ಈ ಸಂದರ್ಭೋಚಿತ ಉಪಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಈ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಬುನಾದಿ ಸಾಕ್ಷರತೆ ಮತ್ತು ಸಂಖ್ಯಾಜ್ಞಾನ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಸಾಧಿಸುವುದರೊಂದಿಗೆ, ಹಿಂದಿನ ಎರಡು ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ವರ್ಷಗಳ ಆಯ್ದ ಕಲಿಕಾಫಲಗಳು ಹಾಗೂ ಪ್ರಸಕ್ತ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಕಲಿಯಲೇಬೇಕಾದ ಅತ್ಯಗತ್ಯ ಕಲಿಕಾಫಲಗಳನ್ನು ಎಲ್ಲಾ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಸಾಧಿಸುವ ಗುರಿಯನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ. ಈ ಸಾಧನೆಗಾಗಿ ಕಲಿಕಾ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳನ್ನು ಸೂಚಿಸುವ **'ಶಿಕ್ಷಕರ ಕೈಪಿಡಿ'** ಮತ್ತು ಶಿಶುಕೇಂದ್ರಿತ ಕಲಿಕಾ ಪೂರಕ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ **'ಕಲಿಕಾ ಹಾಳೆ'**ಗಳ ಪುಸ್ತಕ ಎಂಬ ಎರಡು ಸಾಹಿತ್ಯಗಳನ್ನು ಸೃಜಿಸಲಾಗಿದೆ. ಈ ಕಲಿಕಾ ಹಾಳೆಗಳಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಕಲಿಯಲೇ ಬೇಕಾದ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ, ಪರಿಕಲ್ಪನೆ ಮತ್ತು ಕಲಿಕಾಫಲಗಳನ್ನು ಕೇಂದ್ರೀಕರಿಸಿದೆ. ಇವುಗಳನ್ನು ಬಳಸಿ ಮಕ್ಕಳ ಕಲಿಕಾ ನಷ್ಟವನ್ನು ಸರಿದೂಗಿಸಲು ಎಲ್ಲಾ ಭಾಗೀದಾರರು ಸಕ್ರಿಯವಾಗಿ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗಿ ಈ ಮೂಲಕ ವಿನಂತಿಸುತ್ತೇನೆ. ಈ ಕಾರ್ಯಾಭಿವೃದ್ಧಿಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡ ಇಲಾಖಾ ಮಿತ್ರರು ಮತ್ತು ಅಜೀಂ ಪ್ರೇಮ್‌ಜೀ ಫೌಂಡೇಶನ್ ಇವರಿಗೆ ಅಭಿನಂದನೆಗಳನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸಿದೆ.

ಶುಭವಾಗಲಿ.

ಶ್ರೀಮತಿ ಸುಮಂಗಲ ವಿ.
ನಿರ್ದೇಶಕರು, ರಾಜ್ಯ ಶಿಕ್ಷಣ ಸಂಶೋಧನೆ ಮತ್ತು ತರಬೇತಿ ಇಲಾಖೆ

परिकल्पना आणि मार्गदर्शन

Dr.सेल्वकुमार एस. IAS. मुख्य कार्यादर्शी , प्राथमिक आणि माध्यमिक शिक्षण खाते,बेंगळूरू	Dr.विशाल आर. IAS आयुक्त , सार्वजनिक शिक्षण खाते,बेंगळूरू
श्रीमती पल्लवी आकुराती IAS राज्य योजना निर्देशक , समग्र शिक्षण कर्नाटक,बेंगळूरू	श्रीमती.वि . सुमंगला निर्देशक, DSERT बेंगळूरू

संपन्मूल साहित्य रचना संघ

मार्गदर्शन

श्री.एम.एम.सिंधूर प्राचार्य आणि उपनिर्देशक (अभिवृद्धी) जिल्हा शिक्षण आणि प्रशिक्षण संस्था, बेळगावी.	श्री प्रकाश.आर.पाटील. अधिव्याख्याता, जिल्हा शिक्षण आणि प्रशिक्षण संस्था, बेळगावी.
संपन्मुल संघ	
श्री.एस.डी.पाखरे स.शि. सरकारी उच्च प्राथमिक मराठी शाळा नं.8 होसूर, बेळगावी.	श्रीमती. गीता पवार स.शि. सरकारी उच्च प्राथमिक मराठी शाळा क्र.16, शहापूर बेळगावी .
श्री.शालिवाहन स.शि. सरकारी उच्च प्राथमिक मराठी शाळा शिवाजी नगर , बेळगावी.	श्री.सी. एन. कार्लेकर स.शि. सरकारी उच्च प्राथमिक मराठी शाळा नं.33 जुने बेळगाव.ता;बेळगावी शहर.
श्री.आर.एन.जाधव स.शि. सरकारी प्राथमिक मराठी शाळा नं.31 वडगाव. बेळगावी.	श्रीमती वी.पी.घाडी स.शि. सरकारी उच्च प्राथमिक मराठी शाळा जांबोटी. ता;खानापूर
श्रीमती एम.एम. कालकुंद्रीकर. स.शि. सरकारी उच्च प्राथमिक मराठी शाळा निटटूर. ता. खानापूर	
परीशिलक	
श्री महेश उत्तुरकर स शि ,सरकारी सरस्वती माध्यमिक शाळा शहापूर बेळगावी	श्री बालाजी जाधव .सरकारी मराठी माध्यमिक शाळा आमटे .ता.खानापूर,
भागीदार	
अजीम प्रेमजी फौंडेशन. बेंगळूरू	
संयोजक ई.व्ही.जी.विभाग डी.एस.ई.आर.टी.बेंगळूरू.	

अध्ययन पुनर्प्राप्ती कार्यक्रम – पार्श्वभूमी

विद्यार्थ्यांच्या शैक्षणिक जीवनात प्रत्येक वर्ष अमूल्य आहे. शालेय शिक्षणात त्यांचा शैक्षणिक अनुभव ज्ञानासाठी , व्यक्तिमत्त्व विकासासाठी महत्त्वाचा आहे. अशा तऱ्हेने एखादं शैक्षणिक वर्ष किंवा आणखी कोणत्यातरी कारणामुळे खंडित झाले किंवा व्यवस्थितपणे चालले नाही तर काय होईल? त्याचे परिणाम पुढील प्रक्रियेसाठी कसे बाधा आणतात? हे कोविड संकटाने दाखवून दिले आहे. एका अध्यनाचा प्रकार कोविंड कारणामुळे जगातील 190 देशांमधील शाळा प्रभावित झाल्या किंवा चालल्या नाहीत. या पिढीच्या बौद्धिक विकासावर होणारे परिणाम सर्वांना भोगावे लागले आहेत. असा परिणाम पुढील दिवसांमध्ये सुद्धा उदभवू शकतो असे संशोधनातून स्पष्ट झाले आहे.

आता कोविंड संकट एका स्तरावर येऊन थांबले आहे. जगातील अनेक देशानी शिक्षण क्षेत्रात उद्भवलेल्या संकटाचे निवारण करण्यासाठी विविध उपक्रम हाती घेतले आहेत. भारतामध्ये सुद्धा हे चाललेले आहे. महत्त्वकांक्षी 'राष्ट्रीय शिक्षण नीती' 2020 ची आमलबजावणी आणि त्याचा भाग असलेली 'निपून भारत मिशन'चे 2026 पर्यंत इयत्ता तिसरी पर्यंतच्या सर्व मुलांना पायाभूत साक्षरता आणि गणितीय अंकज्ञान देण्याचे ध्येय आमच्या समोर आहे.

कर्नाटकामध्ये लॉकडाउनच्या कारणामुळे शाळा बंद असताना विद्यागम, संवेद, विशेष सेतुबंध इत्यादी पर्यायी कार्यक्रमातून विद्यार्थ्यांच्या संपर्कात राहून शिकवण्याची प्रक्रिया चालू ठेवण्यात आली. नोव्हेंबर 2021 मध्ये शाळांचा पुनः आरंभ झाल्यावर पर्यायी शैक्षणिक योजनेद्वारे शिक्षण निरंतर चालू ठेवण्याचा प्रयत्न केला गेला. अशा अनेक प्रयत्नापैकी या वर्षीचा आणखी एक उपक्रम म्हणजे 'अध्ययन पुनर्प्राप्ती ' (कलिका चेतरिके) 2023. सुमारे दोन वर्षाची शैक्षणिक प्रक्रिया पूर्णपणे न चालल्यामुळे मुलांचे झालेले शैक्षणिक नुकसान भरून काढण्याच्या पार्श्वभूमीवर नियमितपणे व व्यवस्थितपणे हा कार्यक्रम पुढील वर्षासाठी राज्यभर लागू करण्यात आला आहे .

कार्यक्रमाचे ध्येय - 2022 - 23 चे शैक्षणिक वर्ष 'अध्ययन पुनर्प्राप्ती' वर्ष म्हणून घोषित केल्यामुळे राज्यभर निर्धारित एकरूप शैक्षणिक प्रक्रिया जारी करण्यात आली आहे.

- सर्व विद्यार्थ्यांच्या भावनात्मक गरजांच्या पाठबळासाठी लक्षवेधी शिक्षण प्रक्रियेचे आकलन करून घेणे.
- सप्टेंबर 2022 पर्यंत प्रत्येक विद्यार्थ्यात पायाभूत साक्षरता आणि पूर्व इयत्तांच्या आवश्यक अध्ययन निष्पती साठी उपक्रम राबविणे.
- मार्च 2023 पर्यंत प्रत्येक वर्गातील विद्यार्थ्याने सध्याच्या वर्गातील आवश्यक निष्पत्ती साध्य करण्यासाठी उपक्रम राबविणे.
- एकूणच 2022-23 शैक्षणिक वर्षाच्या प्रारंभा वेळी प्रत्येक विद्यार्थी आपल्या इयत्तेचा अध्ययन स्तर कोणत्याही आडी अडचणी विना साध्य करण्यासाठी सज्ज करणे.

शिक्षकांना/सुलभकांना सूचना

1.अध्ययन निष्पत्ती निश्चितीबाबत ची रूपरेषा शिक्षकांनी समजून घ्यावी

2.अध्ययन निष्पत्ती ची यादी, वेळापत्रक, पाठ संबंध व मूल्यमापन संबंधित जाणून घ्यावे.

3.अध्ययन निष्पत्ती व पाठ संबंध जाणून आपण वेळापत्रकाचा व अंदाजपत्रकाचा ताळमेळ जमवावा यासाठी निश्चित अध्ययन सहज व परिणाम कारक होईल.

4.शिक्षक हस्तपुस्तिका आणि विद्यार्थी कृतिपुस्तिका याचा सहसंबंध ओळखून त्याच्या उपाययोजनेचे गमक वाचनाद्वारे जाणावे.

5.शिक्षकाने विद्यार्थी कृती पुस्तिका वापराबाबत दक्ष व सतत विद्यार्थी प्रेरित असावे.

6.निष्पत्ती आधारित कृती व कृती आधारित विद्यार्थी कार्य वेळोवेळी वेळेत पूर्ण करण्याचा कल असावा.

7.विद्यार्थी कृती हस्तपुस्तिका मधील मूल्यमापन कृती पत्रकाचा वापर आपण वेळोवेळी आकारिक मूल्यमापनाच्या आधीन ग्राह्य धरू शकतो व विद्यार्थ्यांचे मूल्यमापन करू शकतो.

8.विद्यार्थी कृती हस्तपुस्तिकेत मूल्यमापन कृती पत्रकात दिलेले विद्यार्थी स्वयंमूल्यमापनातून विद्यार्थी दर्जा मापन करता येते.

9.अध्ययन निष्पत्ती प्राप्ती मूल्यमापन करिता विद्यार्थी कृती हस्तपुस्तिकेत मूल्यमापन पत्रकेत विद्यार्थी अध्ययन स्तर शिक्षकांनी नोंद करून अध्ययन निष्पत्तची प्राप्ती ठरवावी.

10.विद्यार्थी कृती पुस्तकातील मूल्यमापन पत्रकात “शिक्षक मूल्यमापन” किंवा “प्रोत्साहन शेरा” दिला आहे. याद्वारे निष्पती शेवटी विद्यार्थ्यांना प्रोत्साहन शब्दांद्वारे प्रेरित करावे. जेणेकरून पुढील निष्पत्ती प्राप्तिबद्दल आवड व जिज्ञासा निर्माण होईल.

****

अनुक्रमणिका

अ. नं.	अध्ययन निष्पत्ती	पृष्ठ क्रमांक
1	स्वतंत्रपणे अक्षर शब्द आणि वाक्ये लिहितात.	1-3
2	आवाजातील चढ-उतार आणि हावभावासह कविता म्हणतात आणि कोडी सांगतात.	3-5
3	कथेतील व्यक्ती प्रसंग आणि घटनांचा अर्थ जाणून घेतात. आपल्या भाषेत व्यक्त करतात.	5-8
4	लेखी साहित्य गोष्टींची पुस्तके पाठ्यपुस्तके सूचनाफलक वाचतात.	8-11
5	बोलीभाषा आणि प्रमाणभाषा यातील फरक ओळखतात आणि का कसे इत्यादी प्रश्नांची उत्तरे देतात.नवीन चर्चेच्या विषयांचे बोली आणि लिखित भाषेत विवरण करतात	11-15
6	परिचित आणि अपरिचित मुद्दे अथवा महत्त्वाच्या विषयावर बोलतात..	16-19
7	अपरिचित संवाद, चर्चा, नाटक समजून घेतात आणि त्यात सहभागी होतात.	20-22
8	पुस्तक कथा फलक वर्तमानपत्र यावरील छापील तसेच लिखित मसुदेवाचतात.	23-26
9	माहित असलेल्या मुद्द्यांवरील प्रश्नांची सकारण उत्तरेदेतातव त्यावर लेखन करतात.	26-28
10	विनोद साहस सामाजिक विषयांवर आधारित कथा कविता इत्यादींमधील विषय घटना चित्र पात्र शीर्षक याबद्दल चर्चा करतात व तार्किक स्वरूपात चिंतन करून निर्णय घेतात. नवीन अपरिचित शब्दांचा अर्थ शब्दकोशात शोधतात.	29-33
11	भाषेचे सूक्ष्मघटक असलेलेविरामचिन्हे समानार्थी शब्द विरुद्धार्थी शब्द वचन विचार लिंग विचार याविषयी जाणून घेतात व आपल्या लेखणातत्याचा वापर करतात.	33-36
12	भाषेच्या व्याकरणाचे विविध घटक नाम सर्वनाम विशेषण क्रियापद क्रियाविशेषण अव्यय शब्दयोगी अव्यय उभयान्वयी अव्यय केवलप्रयोगी अव्यय काळ आणि संधी या संबंधी जाणून घेतात व त्यांचा उपयोग आपल्या लेखनात/बोलण्यात करतात.	36-40

अध्यययन निष्पत्ती 5.1

स्वतंत्रपणे अक्षर,शब्द आणि वाक्ये लिहितात.

अध्ययन निष्पत्तीची व्याप्ती आणि महत्व : .स्वर आणि व्यंजने ओळखतात वाचतात आणि .लिहितात.अक्षरांपासून शब्द आणि शब्दापासून अर्थपूर्ण वाक्ये तयार करतात.विविध कोडी सोडवितात .

अध्ययन कृती 1.1 **कृतीचे नाव -** वळण शिक.

उद्देश : अक्षरांचा सराव करतील , अक्षरांचे अवयव गिरवतील , लेखनासाठी आवश्यक वळण

कृतीचे विवरण :शिक्षकांनी फळयावर विविध अक्षरांचे अवयव काढावेत . विद्यार्थ्यांच्या वहीत असे अक्षर अवयव काढून देऊन त्यांना सराव करण्यास सांगणे अभ्यासात मागे असलेल्या विद्यार्थ्यांकडून विशेष सराव करूनघेणे.

आवश्यक शैक्षणिक साहित्य :अक्षर अवयवांचा तक्ता

संबंधित पाठ क्र---:

विद्यार्थी कृती पुस्तकातील कृती क्र - 1.1

अध्ययन कृती : 1.2 **कृतीचे नाव :** अक्षर गिरवा ज्ञान मिळवा

उद्देश : अक्षरांच्या सरावामुळे विद्यार्थ्यांचे अक्षर वळणदार होतील.

कृतीचे विवरण : कृती पुस्तकात दिलेल्या नमुन्या प्रमाणे सर्व मुळाक्षरांचे झेरॉक्स घेऊन प्रत्येक विद्यार्थ्याकडून त्याचा सराव करून घ्यावा. स्वर आणि व्यंजनयांची माहिती देऊन बाराखडीतील काना, मात्रा असलेले शब्द देऊन लेखनाचा सराव करून घ्यावा.

शैक्षणिक साहित्य : मुळाक्षरांच्या झेरॉक्स कॉपी. अक्षरांचे फ्लॅश कार्ड.

संबंधित पाठ क्रमांक:

कृती पुस्तकातील कृती क्रमांक : 1.3

अध्ययन कृती क्रमांक 1.3 **कृतीचे नाव :** चला खेळू या अक्षरांशी

उद्देश: अक्षरांना योग्य क्रमात जुळवून अर्थपूर्ण शब्द तयार करणे.

कृतीचे विवरण: विद्यार्थ्यांच्या कडून अक्षरांचे फ्लॅश कार्ड तयार करून घेणे. वर्गात विविध गट तयार करून प्रत्येक गटाकडे ही फ्लॅश कार्ड वितरण करणे. त्याचबरोबर दिलेल्या शब्द अक्षरांच्या फ्लॅश कार्ड मधून अर्थपूर्ण शब्द तयार करावयास सांगणे .ज्या गटातील विद्यार्थी अधिक अक्षरे तयार करतील त्यांचे अभिनंदन करावे. कृती पुस्तकात दिलेल्या उदाहरणाप्रमाणे विद्यार्थ्यांना प्रथम मार्गदर्शन करावे.

शैक्षणिक साहित्य : अक्षरांचे फ्लॅश काड्र्स, मार्कर, कार्डशिट इत्यादी

संबंधित पाठ क्रमांक : अक्षरे अवयव पुस्तिका

कृती पुस्तकातील कृती क्रमांक : 1.3

अध्ययन कृती क्रमांक : 1.4 **कृतीचे नाव :**चित्र पहा वाक्य लिहा

उद्देश : विद्यार्थ्याला आपले मनोगत व्यक्त करता यावे संबंधित चित्रा संबंधी दोन तीन वाक्य लिहिता यावीत.

विवरण : कृतीमध्ये उदाहरणादाखल एक चित्र दिले आहे अशा प्रकारच्या अनेक चित्रांचा संग्रह करा .विद्यार्थ्यांच्याकडून त्या चित्रात दिसणाऱ्या व्यक्तीसंबंधी किंवा घटनेसंबंधी आपले विचार व्यक्त करण्यास सांगा प्रोत्साहन द्या. त्या घटनेसंदर्भात दोन तीन वाक्य त्यांना लिहिण्यास सांगा.

शैक्षणिक साहित्य : चित्रांचा संग्रहपट्ट ,शब्द , पट्ट्या

संबंधित पाठ क्रमांक :

कृतिपुस्तका तील कृती क्रमांक : 1.4

अधीन कृती : 1.5 **कृतीचे नाव :** शब्द जोडा व वाक्य बनवा.

उद्देश : दिलेले शब्द वापरून विद्यार्थी अर्थपूर्ण वाक्य बनवतील.

कृतीचे विवरण : कृतीमध्ये काही शब्द दिले आहेत शब्दांचा वापर करून अर्थपूर्ण वाक्य बनवयाला सांगणे. अशा पद्धतीने शब्दांची फ्लॅश कार्ड विद्यार्थ्यांच्या कडे देऊन त्या फ्लॅश कार्डच्या साह्याने अनेक अर्थपूर्ण वाक्ये कशी बनवता येतील याचे मार्गदर्शन करावे. बनवलेल्या वाक्यांचे वाचन घेऊन त्यांना प्रोत्साहित करावे. कृती पुस्तकात कोष्टकात काही शब्द दिले आहेत त्यावरून वाक्य तयार करून घ्यावीत.

शैक्षणिक साहित्य : शब्दांचे फ्लॅश कार्ड शब्द पट्ट्या वाघ पट्ट्या इत्यादी

संबंधित पाठ क्रमांक :

कृती पुस्तकातील कृती क्रमांक : 1.5

अध्ययन निष्पत्ती 5.2 आवाजातील चढ उतार आणि हावभावासह कविता म्हणतात **आणि** कोडी सोडवितात .

अध्ययन निष्पत्तीची व्याप्ती आणि महत्व :(1)कविता हावभावयुक्त आणि तालासुरात म्हणतात

(2)यमक जुळणारे शब्द ओळखून लिहितात. (3) विविध कोडी सोडवतात आणि कोडी घालतात .

अध्ययन कृती क्र 2.1 : **कृतीचे नाव -** अभिनय गीत

उद्देश -गाणी अभिनयासह ताला सुरात म्हणतील .विद्यार्थी विविध कविता सादर करतील

कृतीचे विवरण : एखादी कविता किंवा बालगीत सुलभकानी तालासुरात गायन करून दाखवावे.कवितेची ध्वनिफीत ऐकवावी किंवा चित्रफीत दाखवावी .नंतर विद्यार्थाकडून

सामुहिक आणि वैयक्तिकरित्या अभिनयासह तालासुरात गायन करून घ्यावे.विद्यार्थ्यांना माहिती असलेल्या कवितांचे / बालगीतांचे गायन करण्यासाठी संधी द्यावी .

आवश्यक शैक्षणिक साहित्य : कविता आणि बालगीतांचा संग्रह .

संबंधित पाठ क्रमांक : 5 वी मायमराठी पुस्तकातील कविता .

विद्यार्थी कार्यपुस्तकातील कृती क्र . 2.1

अध्ययन कृती क्र. : 2.2 **कृतीचे नाव : -**यमक जुळवा

उद्देश - विद्यार्थी स्वतः रचना करतात व यमक जुळणारे शब्द ओळखतात .

कृतीचे विवरण: एखादा शब्द देऊन त्या शब्दाला यमक जुळणारे शब्द लिहून घेणे. शब्दाची यादी दिली असता त्यातील यमक जुळणारे शब्द शोधून लिहितात .

आवश्यक साहित्य : शब्दांच्या पट्ट्या किंवा तक्ता

संबंधित पाठ क्रमांक : इ.5 वी मायमराठी पाठ्यपुस्तकातील सर्व कविता .

विद्यार्थी कृती पुस्तिकेतील कृती क्र : 2.1

अध्ययन कृती क्र : 2.3 **कृतीचे नाव** : सप्तसूर

उद्देश : विद्यार्थी सात सुरांची ओळख करून घेऊन त्यातील आरोह आणि अवरोह समजून घेतात.

कृतीचे विवरण : शिक्षक सात सुरांची ओळख करून देतील . त्यासाठी ध्वनिफीती किंवा चित्रफिती यांचा वापर करणे.विद्यार्थ्यांकडून सराव करून घेणे.

आवश्यक साहित्य :चित्रफित / सप्तसुरांची ध्वनिफीत , सप्तसुरांचा तक्ता

संबंधित पाठ क्रमांक : 5 वी माय मराठी पुस्तकातील सर्व कविता

विद्यार्थी कार्य पुस्तकातील कृती क्2.3

अध्ययन कृती क्र2.4 . **कृतीचे नाव**: यमक शोधा

उद्देश . विद्यार्थी दिलेल्या कवितेतील यमक शोधून लिहितील.

कृतीचे विवरण : सुलभकानी एखादी कविता फळयावर लिहावी किंवा कवितेच्या पट्ट्या द्याव्यात.विद्यार्थ्यांकडून त्या कवितांचे तालबद्ध गायन करून घ्यावे .त्या कवितेतील यमक जुळणाऱ्या शब्दांची यादी करून घ्यावी .

आवश्यक शैक्षणिक साहित्य : कवित संग्रह

संबधीत पाठ क्रमांक : 5 वी माय मराठी पुस्तकातील सर्व कविता

कृतीचे नाव :डोके लढवा कोडे सोडवा.

विद्यार्थी कृती पुस्तकातील कृती क्र : 2.4

अध्ययन कृती क्र . 2.5 **कृतीचे नाव**: कोडी सोडवा

उद्देश :विविध कोडी दिली असता सोडवतील .

कृतीचे विवरण :शिक्षक शब्दरूपातील कोडी देतील आणि वर्गामध्ये जिज्ञासा निर्माण करून विद्यार्थ्याकडून त्याची उत्तरे घेतील .

आवश्यक शैक्षणिक साहित्य :शब्दकोडी संग्रह

कृतीचा पाठाशी संबंध :तीन मूर्ती

विद्यार्थी कृतीपुस्तकातील कृती क्र 2.5

अध्ययन निष्पत्ती. : 5.3

अध्ययन निष्पत्ती :कथेतील व्यक्ती, प्रसंग आणि घटनांचा अर्थ जाणून घेणे आपल्या भाषेत व्यक्त करणे.

अध्ययन निष्पत्तीची व्याप्ती आणि महत्व : मुले छोट्या छोट्या गोष्टी वाचतात व समजावून घेतात. समजलेली गोष्ट आपल्या भाषेत सांगण्याचा प्रयत्न करतात. उदा.तहानलेला कावळा, ससा आणि कासव ह्या गोष्टी त्यांच्यापरीने सांगण्याचा प्रयत्न करतात.पूर्वीच्या काळापासून गोष्टीला फार महत्त्व आहे .कथा म्हणजे गोष्ट घडलेला प्रसंग, घटना कधी कधी कथा म्हणून

सांगितल्या जातात. कथेपासून इतिहास घडलेल्या गोष्टी कळतात. कथेतील व्यक्ती प्रसंग आणि घटना समजतात.

अध्ययन कृती क्र.3.1 **कृतीचे नाव :** गोष्ट वाचा गोष्ट सांगा.

उद्देश : मुलांना गोष्टी आवडतात .गोष्टी वाचून त्या समजून घेतात. गोष्ट आपल्या भाषेत सांगण्याचा प्रयत्न करतात.

- **कृतीचे विवरण :** गोष्टीच्या पुस्तकातील गोष्ट सांगून चर्चा घडवून आणणे. यूट्यूबच्या साहायाने अनेक गोष्टी सांगणे.
- **शैक्षणिक साहित्य:**गोष्टीची पुस्तके, मोबाईल, गोष्टीचेतक्ते.
- **संबंधित पाठ क्रमांक :** 16 चतुर मैत्रीण
- **विद्यार्थी कृतीपुस्तकातील कृती क्र** 3.1

अध्ययन कृती क्रमांक 3.2 : **कृतीचे नाव :** बोधकथेचे वाचन

उद्देश : मुले आपल्या भाषेत बोधकथा वाचतील.

कृतीचे विवरण : शिक्षकांनी एखादी बोधकथा प्रकट वाचन करून दाखवणे. शिक्षकांनी विद्यार्थ्यांकडून बोधकथेचे वाचन करून घेणे. बोधकथेवर आधारित विद्यार्थ्यांना प्रश्न विचाराने.

- **शैक्षणिक साहित्य :** गोष्टीची पुस्तके, कार्डशीट , स्केच पेन, युट्युब चॅनेल.
- **संबंधित पाठ क्रमांक:** 9

विद्यार्थी कृतीपुस्तकातील कृती क्र 3.2

अध्ययन कृती क्रमांक 3.3 **कृतीचे नाव:** चित्रा द्वारे गोष्ट सांगणे आपल्या भाषेत व्यक्त करणे.

- **उद्देश:** चित्रांच्या सहाय्याने मुले गोष्ट जाणून घेतील, गोष्ट समजावून घेऊन आपल्या भाषेत सांगतील.
- **कृतीचे विवरण :** मित्रांची गोष्टी क्रमवार रचना करणे. मुलांना निरीक्षण करण्यास सांगणे .येत नसेल तर त्यांना आपण मदत करणे .गोष्टीतील पात्रांची (चित्रांची) ओळख करून घेणे. गोष्टीतील घटनांचा अर्थ जाणून घेण्याचा प्रयत्न करणे.

- **शैक्षणिक साहित्य :** चित्रांचे तक्ते , गोष्टीची पुस्तके ,चित्रकथा पुस्तिका, मोबाईल ,यूट्यूब चैनल.
- **संबंधित पाठ क्रमांक :**

विद्यार्थी कृतीपुस्तकातील कृती क्र 3.3

अध्ययन कृती क्रमांक 3.4 **कृतीचे नाव:** माझी दैनदिनी. माझा दिनक्रम/

उद्देश: विद्यार्थीना दररोज कारणाऱ्या कार्याची जाणीव व्हावी .

कृतीच विवरण: शिक्षक विद्यार्थ्याकडून त्यांनी दररोज करत असणाऱ्या कामाची यादी करावयास सांगतील.चर्चा करून लिहिलेल्या याद्यांचे सादरीकरण करून घ्यावे .

शैक्षणिक साहित्य :तक्ते,चित्रकथा पुस्तिका ,

संबंधित पाठ क्र. :

विद्यार्थी कृतीपुस्तकातील कृती क्र: 3.4

अध्ययन कृती क्र -3.5 **कृतीचे नाव:** कथा समजून घेऊन.

उद्देश:गोष्टी द्वारे गोष्टीमधील व्यक्ती प्रसंग आणि घटना समजून घेतील आपल्या भाषेत सांगतील.

कृतीचे विवरण:एक शेतकरी म्हातारा अगदी मरावयास टेकला, तेव्हा त्याने आपल्या सगळया मुलांना जवळ बोलावून सांगितले की,'मुलांनो, मी माझी सगळी शेती आणि बागा तुमच्या स्वाधीन करीत आहे. या जमिनीत कुठेतरी पैसा पुरलेल्या असून तो हातभर जमीन खणलीअसता मिळेल; इतके बोलून पुरुष शेतकरी मरण पावला. त्याच्या मुलांस वाटले की, आपल्या बापाने पुष्कळसे द्रव्य मिळवण्याच्या इच्छेने त्यांनी सगळी शेती चांगली खोल खणून पाहिली परंतु द्रव्य सापडले नाही. तथापि जमीन चांगली खणून निघाल्यामुळे त्या वर्षी शेतात पुष्कळ चांगली पिके पिकली. ते पाहताच आपल्या बापाच्या सांगण्याचा अर्थ काय होता, हे त्या मुलांच्या चांगले लक्षात आले व त्यानंतर त्यांनी जमिनीची चांगली मशागत करण्याचा क्रम

चालू ठेवला. तात्पर्य प्रत्येक पैसा मिळाला म्हणजे द्रव मिळाले असे समजू नये. धान्य पुष्कळ मिळाले तरी ती ही संपत्तीचहोय असे समजण्यास हरकत नाही.

शैक्षणिक साहित्य : अति मधील व्यक्तींची चित्रे,प्रसंग, चार्ट.

संबंधित पाठ क्र. : 16.चतुर मैत्रीण.

विद्यार्थी कृतीपुस्तकातील कृती क्र 3.5 :

अध्ययन निष्पत्ती क्रमां... 5.4

अध्ययन निष्पती -लेखी साहित्य , गोष्टींची पुस्तके, पाठ्यपुस्तके ,सूचनाफलक वाचतात.

अध्ययन निष्पत्तीची व्याप्ती आणि महत्व- विद्यार्थी लेखी सहित्याचे वर्गीकरण व मराठी साहित्यात कविता या साहित्य प्रकाराचे स्थान लेखी स्वरूपातील वाचतात. ऐकलेल्या वाचलेल्या गोष्टी विद्यार्थी सांगतात. दिलेल्या चित्राद्वारे गोष्ट आपल्या शब्दात तयार करतात व वाचतात. दिलेल्या शब्दावरून काल्पनिक गोष्ट तयार करतात. व स्वतः वाचनातून व्यक्त करतात. विद्यार्थी बागेतील, दवाखान्यातील, किल्ल्यावरील ,सूचनाफलक वाचतात व स्वतः सूचनांचे पालन करतात. शिक्षकांनी शाळेतील, परिसरातील सूचनांचे पालन करण्यास प्रेरित करावे.

अध्ययन कृती क्रमांक-4.1 **कृतीचे नाव-** अभंग वाणी(लेखी साहित्य)

उद्देश- विद्यार्थ्यांनी साहित्याचे महत्त्व समजून घ्यावे व साहित्याविषयी आवड निर्माण व्हावी. संतांची चरित्रे व लेखी साहित्य समजावे.

कृतीचे विवरण- विद्यार्थ्यांना दिलेल्या अभंग वाणी ,संतवाणी साहित्याचे वाचन करतात. व अभंग चालीत वर्गात सादरीकरण करतात. विद्यार्थ्यांना लेखी साहित्य देऊन संतांची चरित्रे

विद्यार्थ्याकडून वाचन क्रिया घडवून आणावे. शिक्षकानी संतांची काव्यांची चित्रे किंवा चित्रफीत दाखवावे. व त्या आधारे सराव कृती करण्यास प्रोत्साहित करावे.

शैक्षणिक साहित्य- अभंग, संत साहित्य, काव्यसंग्रह, कादंबरी

सबंधित पाठ क्रमांक- पाठ-12(बोधाचा स्पर्श) इयत्ता चौथी मधील पाठ 18-(संतवाणी) या पाठांचा संदर्भ घ्यावा.

विद्यार्थी कृतीपुस्तकातील कृती क्र 1,2,3,4 लिंक - https://youtu.be/pfG5ZGk3Hkc

अध्ययन कृती क्रमांक-4.2 **कृतीचे नाव–** चित्रावरून गोष्ट तयार करणे.

उद्देश- विद्यार्थी पूर्वज्ञानाआधारे चित्र प्रसंगातील गोष्ट तयार करणे व मुलांच्या अभिव्यक्तीचा विकास करणे.

कृतीचे विवरण -दिलेल्या वेगवेगळ्या प्रसंगाची किंवा प्राण्यांची चित्रे पहा व चित्रा आधारित विद्यार्थ्याकडून गोष्ट पूर्ण करून घेणे. सुलभकानी चित्र किंवा चित्रफीत विद्यार्थ्यांना दाखवावी व त्या आधारे सराव कृती करण्यास विद्यार्थ्यांना प्रोत्साहित करावे . वर्गात मुलांना चित्र दाखवून विचारा चित्रात काय काय आहे .?आणि काय होत आहे ?मुलांना विचारा की चित्र पाहून चित्रात कोणती गोष्ट लपलेली असेल' प्रत्येक मुलाला बोलण्याची संधी द्या. शेवटी काय झाले असेल? अशा प्रकारे वाक्य वापरून याप्रकारे एक पूर्ण गोष्ट मुलाकडून तोंडी स्वरूपात तयार केली जाऊ शकते. नंतर तीच गोष्ट आपल्या भाषेत मुलांना लिहायला सांगा.

खाली वेबसाईट दिलेली आहे ती विद्यार्थ्यांनी दाखवून चर्चा घडवून आणा.

- **शैक्षणिक साहित्य --**प्राण्यांची पक्ष्यांची चित्रे, प्राण्यांचे मुखवटे , चित्र कार्ड, चित्र कॅलेंडर, पेन वही ,गोष्टी संग्रह
- **संबंधित पाठ क्रमांक** -16

विद्यार्थी कृतीपुस्तकातील कृती क्र. 4.2 वेबसाईट-://youtu.be/bVdbheD7S4Y

अध्ययन कृती क्रमांक-4.3 **कृतीचे नाव-** वाचणे व समजून घेणे.

उद्देश -मुलांच्या अभिव्यक्तीचा विकास करणे व अस्खलित वाचना पर्यंत घेऊन जाणे. गोष्टीचे तात्पर्य समजणे.

- **कृतीचे विवरण -** शिक्षकांनी विद्यार्थ्यांना दिलेली गोष्ट वाचून घेऊन विचारलेल्या प्रश्नांची उत्तरे विध्यार्थ्यांकडून सोडून घ्यावीत.
- **शैक्षणिक साहित्य-** कथा संग्रह, पेन वही.
- **संबंधित पाठ क्रमांक** -19 तेनाली तेनाली रामा चे चातुर्य.

विद्यार्थी कृतीपुस्तकातील कृती क्र -4.3

वेबसाईट लिंक-https://youtu.be/U7UsOKpYMtE

अध्ययन कृती क्रमांक -4.4. **कृतीचे नाव-** किल्ले (गड)ओळखा.

उद्देश --विद्यार्थ्यांना ऐतिहासिक स्मारकाचे ज्ञान होणे व दिलेल्या सूचनांचे पालन करणे.

कृतीचे विवरण -शिक्षकांनी विद्यार्थ्यांकडून प्रथम किल्ल्याची (गड) नावे घेणे . स्वतः माहित असलेल्या पद्धतीने लेखनातून व्यक्त करून घेणे व त्यांचे प्रकट वाचन करून घेणे एखाद्या किल्ल्याचे चित्र किंवा चित्रफीत दाखवावी व या आधारे सराव कृती करण्यास प्रोत्साहित करावे . किल्ल्यावरील सूचनांचे फलक लेखन शिक्षकांनी करावे व प्रत्येक विद्यार्थ्याला वाचन करण्याची संधी द्यावी .शिक्षकांनी अस्खलित आणि समजपूर्वक वाचन विद्यार्थी करतो की नाही याकडे लक्ष देणे. विद्यार्थ्यांचा निष्कर्ष आणि तर्कशक्ती चा विकास घडवून आणावा. शिक्षकांनी बेळगावच्या किल्ल्याची चित्रफित दाखवून त्या किल्ल्यामध्ये असलेल्या इतर पर्यटन क्षेत्राची माहिती द्यावी.

शैक्षणिक साहित्य --किल्ल्याचे (गडांचे) चित्र ,सूचनांचे फ्लॅश कार्ड माहिती देणारी साधने.

संबंधित पाठ क्रमांक - पान नंबर 98. वरील स्वाध्याय सोडवावा. इयत्ता चौथी वर्गातील पाठ क्रमांक 5 मी किल्ला बोलतोय या पाठाचा संदर्भ घ्यावा.

- **विद्यार्थी कृतीपुस्तकातील कृती क्र.** 4.4

अध्ययन कृती क्रमांक - 4.5 **कृतीचे नाव** - बागेतील सूचना वाचणे.

उद्देश- विद्यार्थ्यांच्या पूर्व ज्ञानावर आधारित चित्र प्रसंगातील सूचना ओळखून त्याची नोंद करणे. व सूचनांचे पालन करणे.

- **कृतीचे विवरण-** विद्यार्थी स्वतः भेट दिलेल्या बागेतील माहिती स्वतःच्या भाषेत प्रकट करण्यास प्रवृत्त करावे. सूचनांचे पालन विषयी फ्लॅश कार्ड विद्यार्थ्यांकडून करून घ्यावे व त्याचे वर्गातील प्रत्येक विद्यार्थ्याकडून वाचन करण्यास प्रेरित करावे .विद्यार्थ्यांना परिसरातील सूचनांचे उदा. दवाखाना, शाळा, सार्वजनिक ठिकाणातील सूचनांची नोंद करण्यास सांगावे. तसेच सार्वजनिक संपत्तीची नावे विद्यार्थ्याकडून अजमावून घ्यावी. व त्याची सुरक्षितता या विषयी शिक्षकांनी फलक लेखन करून विद्यार्थ्याकडून वाचन करून घ्यावे. विद्यार्थ्यांना शिक्षकांनी चित्र किंवा चित्रफित दाखवावी व त्या आधारे सरावकृती तक्ता भरण्यास प्रोत्साहित करावे.
- **शैक्षणिक साहित्य--** सूचनांचे फ्लॅश कार्ड, बागेचे चित्र.
- **संबंधित पाठ क्रमांक-** पाठ्यपुस्तकातील पान नंबर 98 वरील स्वाध्याय.
- **विद्यार्थी कृतीपुस्तकातील कृती क्र** -4.5

अध्ययन निष्पत्ती क्रमांक – 5.5

अध्ययन निष्पत्ती: प्रमाण भाषा आणि बोली भाषा यातील फरक ओळखतात आणि का? कसे? इत्यादी प्रश्नांची उत्तरे देतात.

अध्ययन निष्पत्तीची व्याप्ती आणि महत्व: ग्रामीण बोली भाषेतील व प्रमाण भाषेतील फरक समजून घेण्याचे उद्दिष्ट प्राप्त करून घेतात. विद्यार्थी वाचनातून बोलीभाषा व लेखी भाषेतील शब्द, शब्दकोशाच्या सहाय्याने समजून घेतात. बोलीभाषा व प्रमाण भाषेतील शब्द लिहितात. शब्दातील फरकाचे महत्त्व समजून घेतात. पुस्तकामुळे समाजात परिवर्तन होते हे विद्यार्थी समजून घेतात . पुस्तकामुळे व्यक्तिमत्त्वाचा विकास होतो हे जाणून घेतात. टीव्ही मोबाईलच्या सहाय्याने आपली प्रगती घडत चालली आहे ते समजतात .त्याचा वापर करतात .अभ्यासात किती बदल घडलेला आहे हे समजून घेतात. वाचनाने बुद्धीचा विकास होतो व ज्ञानात भर पडते हे समजतात. लेखन करताना आपण कोणत्या गोष्टी लक्षात ठेवाव्यात योग्य वाक्यरचना

अर्थपूर्ण शब्द लिहावे हे समजून घेतात. आपल्या पालकांचे मार्गदर्शन आपल्या जीवनात किती महत्वाचे आहे हे समजून घेतात. त्यांच्यामुळेच आपण जीवनात यशस्वी होतो हे जाणून घेतात. प्राणी जगतात वेगळया प्रकारचे प्राणी असतात त्यांची माहिती समजून घेऊन त्यांच्या विषयी जागृती करतात .अनुलेखन हा महत्त्वाचा गाभा आहे त्याचे गांभीर्य ओळखून ते कसे करावे त्याचे महत्त्व समजून घेतात .परकीय भाषेचा आपल्या बोलीभाषेत कसा वापर झाला आहे विद्यार्थ्यांना समजून घेतात.

अध्ययन कृती क्रमांक -5.1 **कृतीचे नाव-** वाचा व समजून घ्या .

उद्देश- विद्यार्थी बोलीभाषा व प्रमाण भाषेतील फरक ओळखून त्याचा आपल्या बोलण्यात तसेच लिखाणात योग्य वापर करतात.

कृती चे विवरण- शिक्षक कवितेचे आदर्श वाचून करून त्याचा भावार्थ सांगतात . त्या कवितेतील बोलीभाषेतील शब्द शोधण्यासाठी प्रत्येक गटाला एक एक कडवे वाचून घेऊन शब्द लिहून घेणे. कवितेच्या आधारे सर्व कृती घेऊन विद्यार्थ्यांना उत्तेजन देणे. प्रमाण भाषेसाठी पुस्तकाचे आत्मवृत्त या पाठावरील उतारा वाचून घेणे.त्या उताऱ्यातील प्रमाण भाषेतील शब्द वाक्य समजण्यासाठी गटाद्वारे चर्चा करून शब्द पट्ट्या वाक्य पट्ट्या मुलांना देऊन वाचन करून घेणे. पुन्हा त्यांना आपल्या भाषेत लिहिण्यास देणे .पाठाला अनुसरून दिलेले प्रश्न मुलांच्या कडून सोडवून घेणे .

शैक्षणिक साहित्य- शब्द पट्ट्या, वाक्य पट्ट्या

संबंधित पाठ क्रमांक – 10 , 20 पाठाला अनुसरून वाक्ये कोणी म्हटली ,दिलेल्या शब्दाचे विरुद्धार्थी शब्द शोधणे, बोली भाषेतील शब्द लेखी भाषेतील शब्द लिहून शब्द समूहाला एक शब्द लिहा .

विद्यार्थी कृतीपुस्तकातील कृती क्र. 5.1

अध्ययन कृती क्रमांक – 5.2 **कृतीचे नाव** -मनोगत

उद्देश- पुस्तके वाचल्याने व्यक्तिमत्त्वाचा विकास होतो.

कृतीचे विवरण- शिक्षक पाठाचे आदर्श वाचन करून त्याचे स्पष्टीकरण करणे. पुस्तकाला कव्हर घालण्यास शिकवून वैयक्तिक पुस्तकांना कवर घालून घेणे. पुस्तक समाज परिवर्तन करतात

याचे चर्चात्मक पद्धतीने महत्त्व पटवून देणे.वाचाल तर वाचाल हे वाक्य आंबेडकरांनी का म्हटले आहे याचे स्पष्टीकरण देणे. गटाद्वारे प्रत्येक परिच्छेद वाचून घेणे. त्यातील शब्द लिहून घेणे .

शैक्षणिक साहित्य –तक्ता, भित्तीपत्रके

संबंधित पाठ क्रमांक – पाठ 10 या पाठावरील प्रश्नांची उत्तरे लिहून घेणे .

विद्यार्थी कृतीपुस्तकातील कृती क्र 5.2-

अध्ययन कृती क्रमांक - 5.3 **कृतीचे नाव** -चित्र ओळखा व महत्त्व जाणा.

उद्देश -पुस्तकाचे महत्व समजून घेतात. टी.व्ही., मोबाईल यांचे कार्य समजून घेतात.

कृतीचे विवरण- शिक्षकांनी मुलांना पुस्तकाचे काय महत्त्व आहे यासाठी आपल्या शाळेतील ग्रंथालयातील पुस्तके वाचून घेऊन त्या पुस्तिकेतील मुद्दे आपल्या भाषेत लिहिण्यास सांगणे.लिहिलेला सारांश वाचून घेणे टी.व्ही चे महत्व त्याची माहिती युट्युब द्वारे दाखवून हा टीव्ही मनोरंजन वस्तू आहे पण त्याबरोबर जगातील संपूर्ण माहिती घरबसल्या बघतो, ऐकतो हे सांगणे. गटातून चर्चा करून घेणे मोबाईल या वस्तूमुळे आपणास कोरोना या महाभयंकर रोगाच्या काळात आपण विद्यागम द्वारे अभ्यास कसा केला याची माहिती मुलांना चर्चात्मक पद्धतीने देणे .या छोट्यां वस्तू मुळे वस्तू कोठेही राहून याचा उपयोग कसा करायचा याचे प्रात्यक्षिक आपल्या मोबाईलवर दाखवणे.

शैक्षणिक साहित्य- चित्रे, तक्ता, मॉडल्स

संबंधित पाठ क्रमांक -पाठ 10 यातील महत्त्वाची वाक्ये लिहून घेणे.

विद्यार्थी कृतीपुस्तकातील कृती क्र 5.3-

अध्ययन कृती क्रमांक -5.4 **कृतीचे नाव** -वाचन व लेखन.

उद्देश -बिल हे कोणत्या कामासाठी करावे व कोणत्या कामासाठी करू नये हे समजून घेतात.

कृतीचे विवरण- शिक्षकांनी संबधित पाठाचे आदर्श वाचन करणे व मुलांच्या कडून प्रकट वाचन करून घेणे. दिनूचे बिल, आईचे बिल याचे त्याद्वारे वाचन करणे एका गटाला वाचन करण्यास सांगणे व दुसऱ्या गटात यातील फरक समजावून सांगणे. व दिनूच्या वडीलांनी कशाचे बिल केले व का केले त्याचे स्पष्टीकरण करणे.त्याचप्रमाणे डोळे व नाक यांची स्वच्छता का

राखावी? कोरोना काळात नाकावर मास्क का घातले? याबाबत चर्चा करणे स्वच्छतेचे महत्त्व पटवून देणे .

शैक्षणिक साहित्य- तक्ता, चित्रे .

संबंधित पाठ क्रमांक -पाठ क्रमांक 18 या पाठावरील तीन बिले दिलेली आहेत. ती लिहून घेणे. सरावासाठी पुस्तकातील कोणता भाग आठवला त्यातील दोन ओळी लिहून घेणे.

विद्यार्थी कृतीपुस्तकातील कृती क्र – 5.4

अध्ययन कृती क्र.5 .5 **कृतीचे नाव** - देवतुल्य आई बाबा.

उद्देश -आई वडिलांची माया, व पालन-पोषण याचे महत्त्व समजून घेतात.

कृतीचे विवरण - शिक्षकाने कवितेचे आदर्श वाचन करून त्याचा भावार्थ सांगणे. नवीन शब्दांचे अर्थ सांगणे. आई व बाबा यांचे महत्त्व आपल्या जीवनात काय आहे पूर्वीच्या काळात व आत्ताच्या काळात काय बदल होत चाललाय हे चर्चात्मक पद्धतीने सांगणे. आपण आई-वडिलांसाठी काय केले पाहिजे हे समजावून सांगणे. लहानपणापासून आपल्या मनी चांगले गुण ठेवणे हे उदाहरणाद्वारे पटवून देणे .

शैक्षणिक साहित्य -फोटो , चित्र, तक्ता

संबंधित पाठ क्रमांक -पाठ क्रमांक 17 या पाठावरील स्वाध्याय सोडवून घेणे.

विद्यार्थी कृतीपुस्तकातील कृती क्र 5.5-

अध्ययन कृती क्रमांक- 5.6 **कृतीचे नाव** -मासा

उद्देश - माशाला जलचर प्राणी का म्हणतात ते समजून घेतात. माशाचे अगणित प्रकार समजून घेतात.

कृतीचे विवरण- शिक्षकांनी कवितेचे आदर्श वाचन करून त्याचा भावार्थ सांगणे.नवीन शब्दांचा अर्थ सांगणे कवितेला चाल लावून देणे. मुलांचे दोन गट करून एक एक कडवे म्हणून घेणे त्याच प्रमाणे त्याला अनुसरून दुसरी कविता झोकाया कवितेचे स्पष्टीकरण करून त्यातील शेवटचे शब्द गटाद्वारे वाचून फलकावर लिहून घेणे.

शैक्षणिक साहित्य –चित्र, तक्ता,

संबंधित पाठ क्रमांक. - पाठ क्रमांक 12 यावरील कवितेच्या ओळी पूर्ण करणे. कवितेतील ओळींचा अर्थ देणे. माशाचे चित्र काढून रंगवणे.

विद्यार्थी कृतीपुस्तकातील कृती क्र. : 5.6-

अध्ययन कृती क्रमांक- 5.7 **कृतीचे नाव-** अनुलेखन

उद्देश -अनुलेखन म्हणजे काय हे सर्वप्रथम समजून घेतात व ते कसे लिहावयाचे ते समजून घेऊन लिहितात .

कृतीचे विवरण- शिक्षकांनी फलकावर वाक्य कसे लिहावे ते सांगणे व लिहून देणे.जसेच्या तसे वाक्य लिहिताना आपण कोणत्या गोष्टी पाळल्या पाहिजेत याचे स्पष्टीकरण देणे.दोन शब्दात अंतर, साचेबंद ,वळणदार अक्षर ,विरामचिन्हांचा वापर याची माहिती देणे. केलेल्या लेखनाचे विद्यार्थ्यांच्या वह्यांची अदलाबदल करून तपासण्यास सांगणे.

शैक्षणिक साहित्य- वाक्य पट्ट्या, तक्ता

संबंधित पाठ क्रमांक - पाठ 22 पाठावरील कोणत्याही वाक्य देणे .

विद्यार्थी कृतीपुस्तकातील कृती क्र .5.7

अध्ययन कृती क्रमांक- 5.8 **कृतीचे नाव** -परकीय भाषा व गाणे.

उद्देश - मुले कन्नड शब्द, अरबी शब्द, हिंदी शब्द ,फारसी शब्द याविषयी समजून घेतात .त्याचा आपल्या बोली व प्रमाण भाषेत कसा वापर झाला आहे, समजून घेतात.

अध्ययन कृतीचे विवरण- शिक्षकांनी वर्तमानपत्र व इतर नियतकालिके मुलांना देऊन त्यातील बोलीभाषा व प्रमाण भाषा त्यांचा शब्दसंग्रह विद्यार्थ्यांच्या कडून करून घेणे .कवितेचे आदर्श वाचन शिक्षकांनी करून दोन गट करणे एका गटाला कविता वाचन करून घेणे व दुसऱ्या गटाला त्या कवितेतील परकीय भाषेतील शब्द ओळखण्यास सांगून लिहून घेणे. यूट्यूब च्या लिंक द्वारे आपल्या बोलीभाषेत व प्रमाण भाषेत परकीय शब्द कसे आले ते दाखवून चर्चा करून शब्द पट्ट्या तयार करून घेणे.

शैक्षणिक साहित्य- शब्द पट्ट्या, तक्ता ,वर्तमानपत्र ,नियतकालिके, युट्युबलिंक- 1)https://youtu.be/OgfXzo8p3EM 2)https://youtu.be/ClbMUkSif9w3) https://youtu.be/ACYwl7CLWSc

अध्ययन निष्पत्ती क्रमांक -5.6

अध्ययन निष्पत्ती -परिचित आणि अपरिचित मुद्दे अथवा महत्त्वाच्या विषयावर बोलतात.

अध्ययन निष्पत्तीची व्याप्ती आणि महत्व- परिचित आणि अपरिचित प्रसंग संवाद समजून घेतात. संवादातील महत्त्वपूर्ण कौशल्य समजून घेतात. कथा अनेक स्वरूपाच्या असतात हे विद्यार्थी माहीत करून घेतात. त्या कथेतून आपल्या जीवनात त्याचा उपयोग करून घ्यावा हे जाणून घेतात .आपल्या भाषेत कथा लिहितात .परिचित व अपरिचित प्राणी वस्तूंची ओळख करून घेतात. त्यांची माहिती त्यांचे कार्य जाणून घेतात .त्यांचा आपल्याला उपयोग कसा होतो हे समजून घेतात .आधुनिक तंत्रज्ञानाची साधनांची माहिती व त्यांचा उपयोग समजून घेतात. कार्याची माहिती घेऊन ते स्वतः करतात. त्याचा आपल्या जीवनात कसा उपयोग आहे हे समजून घेतात. आपल्या देशासाठी बलिदान दिलेल्या व्यक्तीं समाचेज कार्य समजून घेतात . मुलाने देशाचा अभिमान ठेवण्यासाठी आपण कोणत्या गोष्टी शिकल्या पाहिजेत यासाठी चरित्रे वाचून त्यांचे आचरण करतात .सणांचे महत्त्व काय? त्या संबंधीच्या कथा वाचून त्यांचे महत्त्व आपल्या भाषेत लेखन करतात. सणांचा उद्देश, कारण जाणून घेतात. उद्योगी कीटक त्यांच्याविषयी माहिती समजून घेतात. त्यांच्या आपल्याला कसा होतो हे जाणतात. शब्दांची ओळख करून घेऊन ते लिहितात.उतारा वाचून त्याचा अर्थ समजून घेतात. त्यावरील प्रश्न कसे सोडवावे त्याचे लेखन कसे करावे हे समजून घेतात.

अध्ययन कृती क्रमांक-6.1   **कृतीचे नाव-** सशाची शिकार, तीन मूर्ती

उद्देश - विद्यार्थी संवाद संभाषण कसे करावे हे समजून घेतात. संवाद करताना पात्राची भूमिका समजून घेतात .प्रसंगाविषयी जाणून घेतात .

कृतीचे विवरण- शिक्षकाने संवाद या शब्दाचे स्पष्टीकरण करणे. संवाद करताना पात्राची भूमिका कशी असते, त्याने संवादाच्या वेळी कसे बोलावे, कोठे थांबावे याची पूर्वकल्पना मुलांना

देणे.आपण एखादा संवाद घेऊन त्याचे सादरीकरण करून दाखविणे. नंतर मुलांना त्यात सहभागी होऊन त्यांचे संभाषण करून घेणे. तीन मूर्ती पाठाचे स्पष्टीकरण करून त्या पात्रांची भूमिका कशी वटवावी ते सांगणे त्याच प्रमाणे घरांमध्ये घडलेल्या प्रसंगावर संवाद करून घेणे .प्रतिभा कारंजी स्पर्धा ,सांस्कृतिक स्पर्धेत याचे सादरीकरण करणे .

शैक्षणिक साहित्य - गोष्टीची पुस्तके, चित्रे.

संबंधित पाठ क्रमांक - पाठ क्रमांक 2 हा पाठ संवादाच्या स्वरूपात तयार करून घेणे. विद्यार्थ्यांना ती पात्र देणे ,व तशी वेशभूषा करून घेणे व सादरीकरण करणे सांस्कृतिक स्पर्धेत भाग घेणे.

विद्यार्थी कृतीपुस्तकातील कृती क्र -6.1

अध्ययन कृती क्रमांक 6.2 **कृतीचे नाव** –श्रवण करा व लेखन करा.

उद्देश- विद्यार्थी कथेचे महत्त्व समजून घेतात. व ती कथा आपल्या भाषेत सांगतात. त्या कथेचे तात्पर्य समजून घेऊन त्यापासून आपल्याला काय बोध मिळाला हे समजून घेतात.

कृतीचे विवरण -शिक्षकाने अकबर व बिरबलाच्या गोष्टी सांगणे व त्या गोष्टी वाचून घेण्यासाठी ग्रंथालयातील पुस्तकाचा उपयोग करणे.चतुर मैत्रीण या पाठाचे आदर्श वाचन करून त्याचे स्पष्टीकरण सांगणे गटाद्वारे गोष्टीचे वाचन करून मुलांच्या कडून त्यांच्या भाषेत लेखन करून घेणे .

शैक्षणिक साहित्य -शाळेच्या ग्रंथालयातील पुस्तके, वर्तमानपत्र, मासिके,

संबंधित पाठ क्रमांक - पाठ क्रमांक 16 रिकाम्या जागा भरणे.

विद्यार्थी कृतीपुस्तकातील कृती क्र - 6. 2

कृती क्रमांक - 6. **कृतीचे नाव** - व्यक्तीचे वर्णन

उद्देश – मुले आपल्या भारत देशासाठी बलिदान दिलेल्या व्यक्ती विषयी जाणून घेतात. त्यांनी देशासाठी केलेले कार्य समजून घेतात.

कृतीचे विवरण - महात्मा ज्योतिबा फुले यांनी शिक्षणाचे महत्त्व जाणून घेऊन आपली पत्नी सावित्रीबाईंना शिकवून त्यांनी स्त्रीयांना शिकवण्यास सांगितले, हे मुलांना समजावून सांगणे. शिक्षणाचे महत्त्व आपल्या जीवनात काय आहे? स्त्रिया शिकून पुरुषांच्या बरोबर काम करतात हे मुलांना पटवून सांगणे. तसेच महात्मा गांधी यांच्या विषयी माहिती सांगून वीर हुतात्मा नारायण या पाठाचे आदर्श वाचन करून माहिती सांगून मुलांच्या मध्ये देशप्रेम निर्माण करणे. नेत्यांची माहिती लिहून घेऊन राष्ट्रीय सणाला भाषण करण्यास प्रोत्साहन देणे. चित्रांचा संग्रह करणे व माहिती लिहून घेणे.

शैक्षणिक साहित्य - नेत्यांची चरित्रे, पुस्तके ,चित्रे, फोटो

संबंधित पाठ क्रमांक - 1. पाठ क्रमांक सात वीर हुतात्मा नारायण

कृती पुस्तीकातील कृती क्रमांक - 6.3

अध्ययन कृती क्रमांक- 6.4 **कृतीचे नाव:** कथा जाणून घे.महाशिवरात्र(कथा),जादूगार (कविता)

उद्देश – सणासंबंधीच्या कथेचे महत्व जाणून घेतात.तसेच कवितेतून परिसराचे वर्णन समजून घेतात. परिसराचे आवड निर्माण करून घेतात.

कृतीचे विवरण - महाशिवरात्र या कथेचे विश्लेषण व महत्त्व मुलांना सांगणे. सणांचे काय महत्त्व आहे त्यांच्या पाठीमागचा उद्देश काय आहे हे सांगणे .गटाद्वारे प्रत्येक धर्मातील सणांच्या विषयी चर्चा करून घेऊन त्याविषयी थोडक्यात माहिती लिहून घेणे. कवितेचे वाचन करून भावार्थ सांगणे. परिसराचे महत्त्व व संरक्षण याबद्दल विद्यार्थ्यांच्या द्वारे संभाषण करून आपण काय केले पाहिजे हे त्यांना पटवून सांगणे.

शैक्षणिक साहित्य- गोष्टीची पुस्तके, कथासंग्रह, कवितासंग्रह

संबंधित पाठ क्रमांक पाठ 9 जादूगार या कवितेतील चित्रे काढून रंग भरणे ,समानार्थी शब्द लिहिणे, जोड्या जुळवणे

विद्यार्थी कृतीपुस्तकातील कृती क्र - 6.4

अध्ययन कृती क्रमांक :6.5 **कृतीचे नाव** : मधमाशीची ओळख

उद्देश- नावावरून गावांची, फुलांची, कीटकांची नावे ओळखतात. तसेच मधमाशी ही काय करते त्याच्या पासून आपण काय घ्यावे हे समजून घेतात.

कृतीचे विवरण – शिक्षकांनी मधमाशी या कवितेचे आदर्श वाचन करून मुलांना भावार्थ सांगणे. त्यांच्याकडून प्रत्येक कडव्याचे वाचन करून घेणे. नवीन शब्दांचा अर्थ सांगणे .ती कोणते काम करते व तिच्याकडून काय शिकावे व आत्मसात करावे याचे चर्चेद्वारे स्पष्टीकरण करून मुलांच्या कडून मधमाशीचे गुण आणि उद्योगी कीटकांची नावे लिहून घेणे.

शैक्षणिक साहित्य – चित्र, तक्ता

संबंधित पाठ क्रमांक - संबंध पाठ 6 या वरील स्वाध्याय सोडवून घेणे ,पोळयाचे चित्र काढणे ,मधाचा उपयोग लिहिणे .

विद्यार्थी कृती पुस्तकातील कृती क्र - 6. 5

अध्ययन कृती क्रमांक -6.6 **कृतीचे नाव-** उतारा

उद्देश - उतारा वाचन करून त्यावरील प्रश्नांची कशी उत्तरे लिहावी ते समजून घेतात. विरामचिन्हांची माहिती समजून घेतात.

कृतीचे विवरण : शिक्षकांनी उतारा वाचून त्यावरील प्रश्न व विरामचिन्हांची माहिती सांगणे. पालेभाज्या फळभाज्यांचे महत्त्व समजावून सांगणे .आपल्या आरोग्याला किती चांगले आहे हे पटवून देणे गटाद्वारे वाचन करून घेणे. गटाद्वारे प्रश्नांची उत्तरे लिहून घेणे.कोण लवकर लिहितात या गटाचे अभिनंदन करणे.

शैक्षणिक साहित्य - पुस्तक ,वर्तमानपत्र

संबंधित पाठ क्रमांक - पाठ 13 यावरील उतारा

मूल्यमापन कृती:1. अक्षरात लिहिलेले वाक्य वाचून उत्तर सांगणे . 2 होय किंवा नाही सांगणे.

विद्यार्थी कृतीपुस्तकातील कृती क्र - 6.6

<u>अध्ययन निष्पत्ती क्रमांक : 5.7</u>

अध्ययन निष्पत्ती- अपरिचित संवाद चर्चा नाटक समजून घेतात आणि त्यात सहभागी होतात.

अध्ययन निष्पत्ती व्याप्ती व महत्त्व-: पाहिलेले नाटक किंवा वर्गातील विद्यार्थ्यांच्या मित्राबरोबर छोटे छोटे नाटक रचतात व वर्गात सादरीकरण करतात. वर्गातील विद्यार्थी मित्रासोबत परीक्षेच्या अगोदर दोन मित्रांच्या संभाषणाचा संवाद लिहितात. व वर्गात त्याचे सादरीकरण करण्यास सांगून त्यांना प्रोत्साहित करावे. चित्र पाहून दोघांमधील संवाद करतात व स्वतः वर्गात सादर करतात.

अध्ययन कृती क्रमांक: 7.1 **कृतीचे नाव -** छोटे छोटे नाटक सादर करणे.

उद्देश- विद्यार्थ्यांच्या सुप्त गुणांना सुप्त कलागुणांना वाव देणे तसेच मुलांच्या अभिव्यक्तीचा विकास करणे व बोलण्यास संधी देणे अभिनय गुणांना वाव देणे.

कृतीचे विवरण - वर्गामध्ये चार ते पाच विद्यार्थ्यांचा एक गट याप्रमाणे प्रत्येक विद्यार्थ्यांना नाटकातील पात्रे देऊन नाटक सादरीकरण करून घेणे तसेच प्रत्येक विद्यार्थ्याकडून एक पात्री नाटक वर्गात सादर करून त्यांना प्रेरित करणे.

शैक्षणिक साहित्य - छोटी छोटी नाटकांची पुस्तके इत्यादी.

https://youtu.be/isKub4QL1eY

संबंधित पाठ क्रमांक - इयत्ता चौथी मधील पाठ क्रमांक 13 खरा नायक व पाचवी वर्गातील पाठ क्रमांक 2 - तीन मूर्ती.

विद्यार्थी कृती पुस्तकातील कृती क्र - 7.1

अध्ययन कृती क्रमांक- 7.2 **कृतीचे नाव-** संगणकाचा महिमा(संवाद)

उद्देश- संगणकाची महिति व कार्य समजून घेणे.संगणकाचे,फायदे,तोटे याविषयी माहिती समजून घेणे व मुलांच्या बुद्धी चा विकास करणे.

कृतीचे विवरण-संगणकाचे चित्र पाहुन त्या आधारे त्याचे भाग,कार्य,त्याचे फायदे इत्यादी विषयाचे ज्ञान विद्यार्थ्यांकडून आजमवने.संगणक हे विशेषता तंत्रज्ञान,शिक्षण आणि संशोधन या क्षेत्रांत वापरले जाते.याचे महत्त्व पटवून देणे.व विद्यार्थ्यांना संगणक हाताळण्यास प्रेरित करणे.

शैक्षणिक साहित्य- संगणक, संगणक भागाची चित्रे

संबंधित पाठ क्रमांक- 15 -एफ एम रेडिओ.

विद्यार्थी कृतीपुस्तकातील कृती क्र - 7.2
अध्ययन कृती क्रमांक -**7.3** **कृतीचे नाव:** चित्र पहा वाक्य लिहा.
उद्देश : चित्रासंबंधी माहिती लिहिता यावी.

कृतीचे विवरण : दिलेल्या चित्रासंबंधीची माहीती विद्यार्थ्यांच्याकडून लिहून घेणे

शैक्षणिक साहित्य : विविध साधनांची चित्रे.

संबंधित पाठ क्रमांक : 15 एफ एम रेडिओ.

विद्यार्थी कृती पुस्तकातील कृती क्र :7.3

अध्ययन कृती क्रमांक -7.4 **अध्ययन कृतीचे नाव-** संवाद तयार करणे उद्देश विद्यार्थी पूर्व ज्ञानात आधारे चित्र प्रसंगातील संवाद तयार करणे व मुलांच्या अभिव्यक्तीचा विकास करणे.

कृतीचे विवरण- दिलेल्या वेगवेगळ्या प्रसंगाची किंवा झाड व नदी यांची चित्रे पहा व चित्र आधारित विद्यार्थ्याकडून संवाद तयार करून घेणे. शिक्षकाने अशाच प्रकारची चित्रे किंवा चित्रफीत विद्यार्थ्यांना दाखववावी व त्या आधारे सराव कृती करण्यास विद्यार्थ्यांना प्रोत्साहित करावे.

शैक्षणिक साहित्य - वनस्पती, नदी, प्राणी, पक्षी इत्यादी चित्रे.

https://images.app.goo.gl/cRAHMR4GQUYEDeZB8

संबंधित पाठ क्रमांक - 15

विद्यार्थी कृती पुस्तकातील कृती क्र - 7.4

अध्ययन कृती क्रमांक -7.5 **कृतीचे नाव-** कोरोनाविषयी संवाद

उद्देश - आजच्या वाढत्या संकटातील घटना, कोरोना विषाणू याची माहिती जाणून घेणे . त्याचा जनजीवनावर झालेला परिणाम समजून घेणे कोरोनाव्हायरस वरील प्रतिबंधक औषध उपचार उपाय समजून घेणे.सोबत कोरणा विषयी चर्चा करतात व मित्रा सोबत संवाद तयार करून घेऊन त्याचे वर्गात सादरीकरण करून घेणे. कोरोनाच्या काळात ऑनलाइन शाळा कशी भरली गेली याचे विवरण विद्यार्थ्यांकडून करून घेणे. शिक्षकानी अशा प्रकारे संवाद तयार करून घेऊन त्याचे वर्गात सादरीकरण करून घेणे.

शैक्षणिक साहित्य- मोबाईल

संबंधित पाठ क्रमांक -15

विद्यार्थी कृती पुस्तकातील कृती क्र - 7.5

अध्ययन कृती क्रमांक-7.6 **कृतीचे नाव** - परीक्षेविषयी संभाषणाचा संवाद.

उद्देश -विद्यार्थ्यांना अभ्यासक्रम आधारित परीक्षेची पूर्वतयारी करावी लागते याची कल्पना जाणून घेणे व परीक्षेची तयारी करणे. हे समजून घेणे.

कृतीचे विवरण - विद्यार्थी परीक्षेच्या एक दिवस आधी दोन मित्रांच्या संभाषणाचा संवाद वर्गात लेखी स्वरूपात घेऊन त्याचे वर्गात सादरीकरण करण्यास प्रवृत्त करणे. विद्यार्थ्यांना परीक्षेची भीती न बाळगता ती शांतपणे सोडवावी असे विद्यार्थ्यांच्या मनावर बिंबवणे. परीक्षेच्या आधी अभ्यासक्रमाची उजळणी करावी व उजळणी मुळे अभ्यासातील समस्या दूर होतात हे पटवून देणे.

शैक्षणिक साहित्य- पेन, वही, पाठ्यपुस्तक, मोबाईल

संबंधित पाठ क्रमांक -15

विद्यार्थी कृती पुस्तकातील कृती क्र - 7.6

अध्ययन निष्पत्ती क्रमांक-5.8

अध्ययन निष्पत्ती:पुस्तक कथा फलक वर्तमानपत्र यावरील छापील तसेच लिखित मुद्दे वाचतात.

अध्ययन निष्पत्तीची व्याप्ती आणि महत्व - विद्यार्थी ऐकलेल्या, वाचलेल्या कथा सांगतात. विद्यार्थी साहशी कथांची पुस्तके वाचन करून ती आपल्या भाषेत प्रकट करतात. विद्यार्थी शाळेतील कार्यक्रमांचे फलक लेखन सराव करून ते फलक लेखन वाचण्यास प्रेरित होतात. कथांचे वाचन करून तात्पर्य समजून घेतात. विद्यार्थी वर्तमानपत्रातील ठळक मजकूर हवामानाविषयी माहिती संग्रहीत करतात व त्याचे प्रकट वाचन वर्गात करतात. विद्यार्थी वर्तमानपत्रातील कात्रणे काढून कागदावर किंवा कार्डशिट वर चिकटतात व त्याचे वर्गामध्ये प्रदर्शित करतात.

अध्ययन निष्पत्ती क्रमांक-8.1 **कृतीचे नाव**-- बोधकथा

अध्ययन कृती चे उद्देश-- विद्यार्थी पूर्वज्ञान आधारित कथा तयार करणे. व त्या कथेचा अर्थबोध करून घेणे. विद्यार्थ्यांच्या अभिव्यक्तीचा विकास व सुप्त गुणांचा विकास करणे.

कृतीचे विवरण: दिलेल्या किंवा माहित असलेल्या कथा आपल्या भाषेत प्रकट करण्यास प्रेरित करावे. शिक्षकांनी त्या कथेचा तात्पर्य, ध्येय विद्यार्थ्यांना समजून द्यावे. शिक्षकानी काही शब्द देऊन त्या आधारित शब्द वापरून कथेची रचना करण्यास प्रोत्साहित करणे. व लिहिलेली कथा प्रस्तुत करण्यासाठी अवकाश देणे. व चर्चा घडवून आणणे. शिक्षकांनी या चर्चेच्या आधारावर मुलांना कथेचा बोध/ तात्पर्य लिहायला प्रेरित करावे. कथेचे समजपूर्वक वाचन करण्याची क्रिया समजण्यासाठी मुलांना कथेवर विविध प्रकारे विचार करण्यास प्रेरित करावे. मुलांना हावभाव सहित वाचण्यास प्रोत्साहन द्यावे .कथा चांगली समजण्यासाठी छोट्या-छोट्या गटात चर्चा घडवून आणा.

शैक्षणिक साहित्य --कथा संग्रह, पेन ,वही.

संबंधित पाठ क्रमांक --16 चतुर मैत्रीण या पाठाचा संदर्भ घ्यावा.

युट्युब लिंक-https://youtube.com/watch?v=1UrJnqcc7tw&feature=share

विद्यार्थी कृतीपुस्तकातील कृती क्र - 8.1

कृती क्रमांक-8.2 **कृतीचे नाव** - साहसी कथा .

उद्देश-- पूर्वज्ञान आधारित साहसी कथांचे लेखन करून त्या कथेचे प्रकट वाचन करणे. विद्यार्थी साहसी नेत्यांची चरित्र विषयी माहिती वर्गात सादर करणे. विद्यार्थ्यांच्या अभिव्यक्तीचा विकास करणे.

कृतीचे विवरण- शिक्षकांनी साहशी नेत्यांची, राजा महाराजांची चित्रे दाखवून त्या आधारित कथा लेखन किंवा चरित्र लेखन करण्यास द्यावे व ती वर्गात सादर करण्यास प्रोत्साहित करावे. सहाशी कथेतील घटना विषयी विद्यार्थ्यांना नोंद करण्यास सांगावे. सुलभकानी विद्यार्थ्यांना चित्रफित दाखवावी व त्या आधारे सराव कृती करण्यास प्रेरित करावे. वर्गात साहसी नेत्यांचे चित्र दाखवा व मुलांना त्यातील वस्तू विषयी विचार करायला व बोलण्यासाठी सांगा चित्रातील व्यक्ती काय करीत असेल? त्यांनी केलेले कार्य कोणते? इत्यादी प्रश्ना आधारे एक गोष्ट तयार केली जाऊ शकते नंतर तीच गोष्ट मुलांना लिहायला सांगावी.

शैक्षणिक साहित्य -नेत्यांचे फोटो, साहसी कथांची पुस्तके ,नेत्यांचा चरित्र संग्रह.

https://youtube.com/watch?v=IlA-2prfgzI&feature=share

संबंधित पाठ क्रमांक --2 तीन मूर्ती.

विद्यार्थी कृतीपुस्तकातील कृती क्र - 8.2

अध्ययन कृती क्रमांक -8.3. **कृतीचे नाव--** फलक लेखन

उद्देश-- विद्यार्थी शाळेत होणाऱ्या कार्यक्रमाचे, शाळेचे स्वागत समारंभ स्वतःच्या पद्धतीने लिखाणातून व्यक्त करतील व करतात व विद्यार्थी आत्मविश्वासाने स्वतःला प्रकटीकरण करतील.

कृतीचे विवरण-- दिलेल्या किंवा शाळेतील वेगवेगळ्या कार्यक्रमांचे, शाळा प्रारंभ उत्सव कार्यक्रमाचे, सणांचे, चर्चेद्वारे विद्यार्थ्यांकडून फलक लेखन केलेल्या लिखित मसुद्याचे प्रत्येक

विद्यार्थ्याकडून प्रकट वाचन करण्यास प्रेरित करणे. प्रत्येक विद्यार्थ्याला वाचण्याची संधी द्यावी. फलक लेखन वाचन केलेल्या विद्यार्थ्याचे वर्गात सर्वासमोर गौरव करणे. विद्यार्थ्यांना परिसरात होणाऱ्या कार्यक्रमाचे फलक लेखन लिहून आणण्यास सांगून त्याचे वर्गात सादरीकरण करून घ्यावे. चित्राद्वारे फलक लेखन करण्यास विद्यार्थ्यांना प्रोत्साहित करणे. कोणत्याही विषयावर वर्गात लेखन करण्याआधी चर्चा आवश्यक घडवून आणा . त्या विषयावर मुलांना स्वतः विचार व बोलण्याची संधी द्या. त्यानंतरच त्यांना लिहिण्यासाठी सांगा. विद्यार्थ्यांच्या स्वतःचे मत लेखनाच्या माध्यमातून प्रकट करण्यास वाव द्यावा.

शैक्षणिक साहित्य- रंगीत खडू, डस्टर, फळा.

संबंधित पाठ क्रमांक--20

विद्यार्थी कृती पुस्तकातील कृती क्र - 8.3

अध्ययन कृती क्रमांक--8.4 **कृतीचे नाव** --राष्ट्रीय सणाचे फलक लेखन .

उद्देश-- विद्यार्थी राष्ट्रीय दिनाचे महत्त्व जाणून घेतील.व विद्यार्थी फलक लेखनाचे प्रकट वाचन करतील.

कृतीचे विवरण-- दिलेल्या किंवा शाळेत राष्ट्रीय सण साजरे करणाऱ्या दिनानिमित्त विद्यार्थ्याकडून सुंदर हस्ताक्षरामधे लेखनातून प्रकट करून घेणे. शिक्षकानी फलकावर चित्राद्वारे एखाद्या दीनांचे लेखन करून त्या लेखनाचे प्रत्येक विद्यार्थ्याकडून प्रकट वाचन करून घ्यावे. फलक लेखन सुंदर व उत्तम सुवाच्छ अक्षरात लिहिलेल्या विद्यार्थ्यांचे सर्वासमोर गौरव करून त्याचे अभिनंदन करणे. मुलां द्वारे काढलेले चित्र आणि लिहिलेले त्यांना वाचून सांगण्यास प्रोत्साहित करा. मुले जे सांगतील ते तुम्ही बरोबर लिहा. आणि मुलांना पुन्हा लिहायला सांगा. विद्यार्थ्यांची समजून घेण्याची क्षमता विकसित व्हावी याकडे शिक्षकांनी लक्ष द्यावे व विद्यार्थ्यांना स्वयं लेखन करता यावे यासाठी विद्यार्थ्यांना मार्गदर्शन करणे.

शैक्षणिक साहित्य- रंगीत खडू, फळा ,डस्टर , https://youtu.be/lKrn8aD2-yg

संबंधित पाठ क्रमांक- 9

विद्यार्थी कृती पुस्तकातील कृती क्र - 8.4

अध्ययन कृती क्रमांक --8.5. **कृतीचे नाव--** वर्तमानपत्रातील मुद्दे

उद्देश-- विद्यार्थ्यांना रोजचे दिनविशेष, हवामान अंदाज जाणून घेतील तसेच विद्यार्थी वर्तमानपत्रातील लिखित मसुद्याचे प्रकट वाचन करतील.

कृतीचे विवरण-- विद्यार्थ्यांना प्रार्थनेच्या वेळी वर्तमानपत्रातील मुख्य मुद्दे प्रकट वाचन करण्यास प्रेरित करणे. जवळच्या वाचनालयातून हवामान अहवाल संग्रहित करण्यास सांगून त्या अहवालांच्या नोंदी वहीत नमूद करण्यास प्रवृत करणे. वर्तमानपत्रातील मागील आठवड्याच्या हवामान अहवालांची कात्रण काढून जमविण्यास सांगणे व ती सर्व कात्रणे पांढऱ्या कागदावर किंवा कार्डशीट पेपर वर चिकटविण्यास प्रोत्साहन देणे व ती केलेली कृती वर्गात सादरीकरण करण्यास प्रेरित करणे.

शैक्षणिक साहित्य --वर्तमानपत्र, दूरदर्शन संच, रेडिओ, मोबाईल .

संबंधित पाठ क्रमांक -15 एफ. एम. रेडिओ.

विद्यार्थी कृती पुस्तकातील कृती क्र - 8.5

अध्ययन निष्पत्ती क्रमांक - 5.9

अध्ययन निष्पत्ती- माहिती असलेल्या मुद्द्यावरील प्रश्नांची सकारण उत्तरे देतात. व त्यावर लेखन करतात.

अध्ययन निष्पत्ती ची व्याप्ती आणि महत्व – 1. माहिती असलेल्या प्रश्नांची सकारण उत्तरे लिहितात. 2. शालेय जीवनात शिस्तीचे पालन करतात. 3. खेळामुळे वेळेचे बंधन,धैर्य, शिस्त गटामध्ये सांघिक भावनेचे महत्त्व समजून घेतात. 4. वाचनाने बुद्धीचा विकास होतो. फलक लेखन वरील सुविचाराचे अर्थ समजून घेतात. 5. मानसिक, शारीरिक, बौद्धिक आणि सामाजिक प्रत्येक प्रकारे निरोगी राहण्यासाठी वैयक्तिक स्वच्छता अत्यंत आवश्यक आहे हे समजून घेतात. 6. सणाचे महत्त्व समजून घेतात.

अध्ययन कृती क्रमांक 9.1 **कृतीचे नाव:** शिस्तीचे महत्व.

उद्देश:विद्यार्थी जीवनातील शिस्तीचे पालन कसे करायचे समजून घेतील.

अध्ययन कृतीचे विवरण: कृतिपुस्तिका मध्ये दिलेल्या मध्यान आहार योजना संदर्भातील माहिती विद्यार्थ्यांना समजावून सांगावी व 'शाळेचा विकास' या योजनेचे महत्व विद्यार्थ्यांना पटवून द्यावे.

शैक्षणिक साहित्य: चार्ट, फोटो, जेवणाचे साहित्य.

संबंधित पाठ क्रमांक: कृतिपुस्तिका मध्ये दिलेल्या मूल्यमापन कृती 9.1 वरील प्रश्नांची उत्तरे घेणे. शिस्त या विषयावर निबंध लिहिण्यास देणे.

विद्यार्थी कृती पुस्तकातील कृती क्र - 9.1

कृती क्रमांक :9.2 **कृतीचे नाव:** खेळाचे महत्व

उद्देश: खेळामुळे वेळेचे बंधन, धैर्य, शिस्त, आत्मविश्वासाची पातळी वाढविणे. आणि आजारापासून सुरक्षित राहणे हे समजून घेतील.

कृतीचे विवरण: कृती पुस्तिका मध्ये दिलेल्या कृती क्रमांक 9.2 खेळाचे महत्व या संदर्भातील माहिती समजावून सांगावी.आपल्या शारीरिक विकासाचे महत्त्व विद्यार्थ्यांना समजून देणे.

शैक्षणिक साहित्य: खेळाचे साहित्य, खेळाचे चित्र, मैदानाचे चित्र

संबंधित पाठ क्रमांक.

विद्यार्थी कृतीपुस्तकातील कृती क्र - 9.2

अध्ययन कृती क्रमांक-9.3: **कृतीचे नाव:** सुविचारांचे वाचन व विश्लेषण.

उद्देश: सुविचारांच्या वाचनाने बुद्धीचा विकास होतो व विद्यार्थी तर्क करतात.

कृतीचे विवरण: विद्यार्थ्यांना फलक लेखन देऊन वाचन घेणे. सुविचार फलक तयार करून घेणे आणि त्याचे विश्लेषण करून विद्यार्थ्यांना समजून देणे. विद्यार्थ्यांना सुविचार लिहिण्यास सांगणे आणि अर्थ विचारणे.

शैक्षणिक साहित्य: चार्ट, फलकलेखन, भिंतीपत्रिका.

संबंधित पाठ क्रमांक: विद्यार्थ्यांना सुविचार लिहिण्यास देणे. लिहलेल्या सुविचाराचे विश्लेषण करून घेणे.

विद्यार्थी कृती पुस्तकातील कृती क्र - 9.3

अध्ययन कृती क्रमांक: 9.4 **कृतीचे नाव:** आपले अवयव.

उद्देश: आपले अवयव व वैयक्तिक स्वच्छता कशी ठेवावी हे समजून घेतील.

कृतीचे विवरण: आपल्या शरीराचे अवयव विद्यार्थ्यांना विचारणे. प्रत्येक अवयवाचे कार्य समजून देणे. वैयक्तिक स्वच्छता कशाप्रकारे करावी, स्वच्छतेने होणारे फायदे लिहून देणे.

शैक्षणिक साहित्य: चार्ट, मानवी शरीर आकृती.

संबंधित पाठ क्रमांक:

विद्यार्थी कृतीपुस्तकातील कृती क्र 9.4

अध्ययन कृती क्रमांक- 9.5 **कृतीचे नाव:** आवडता सण दिवाळी.

उद्देश: मुलांनी आपली संस्कृती समजावून घेणे.

कृतीचे विवरण: कृती पुस्तिका मध्ये दिलेल्या कृती क्रमांक 9.5 आवडता सनदिवाळी या संदर्भातील माहिती विद्यार्थ्यांना समजावून सांगावी. दिपवाली कविता म्हणून घ्यावे. विद्यार्थ्यांकडून दिवा, आकाश कंदील(कार्तिक), रांगोळी इत्यादी कृती करून घ्यावी.

शैक्षणिक साहित्य: चार्ट, पेपर, कात्री, गम, मातीचे साहित्य.

संबंधित पाठ क्रमांक:

विद्यार्थी कृती पुस्तकातील कृती क्र : 9.5

अध्ययन निष्पत्ती क्रमांक - 5.10

अध्ययन निष्पत्ती- विनोद साहस सामाजिक विषयांवर आधारित कथा कविता इत्यादींमधील विषय,घटना,चित्र,पात्र, शीर्षक याबद्दल चर्चा करतात व तार्किक स्वरूपात चिंतन करून निर्णय घेतात.नवीन अपरिचित शब्दांचा अर्थ शब्दकोशात शोधतात .

अध्ययन निष्पत्तीची व्याप्ती व महत्व –विनोद, कोडे समजून घेतात व ती स्वतः सांगतात. मनाला एक विरंगुळा घडवून आणण्यासाठी उत्तेजित करतात व आंनद व्यक्त करतात.विध्यार्थी भूषण, संकट, काम, नम्रता, प्रमाण, वाचन यांचे महत्व समजून घेतील व त्याचा आपल्या जीवनात आचरण करतील. चांगल्या व वाईट गोष्टीचे ज्ञान करून घेतात. अंधश्रद्धेमुळे आपण वाईट कामाकडे न जाता चांगले कार्य करत राहणे. जीवन हे संघर्षमय असून अडथळे येतच असतात हे समजून घेतात. बोधकथा वाचून समजून घेतात.समाजकार्य केलेल्या व्यक्ती विषयी माहिती व त्यांनी केलेले कार्य समजून घेतात. राष्ट्रीय नेते याविषयी माहिती समजून घेतात. त्यांनी केलेल्या कामाची नोंद ठेवतात. त्यांच्या जयंतीदिनी ते भाषण करतात . वनस्पतीचा उपयोग आपल्या जीवनात काय आहे हे समजून घेवून त्याची माहिती लिहितात. झाडांचे संरक्षण करतात. झाडे लावतात व वाढवितात. तेनाली रामाचे चातुर्य यामध्ये तेनाली रामा कसा तरबेज होता हे मुले समजून घेतात.बोलीभाषेतील कवितेचा भावार्थ समजून घेऊन लयबद्ध शब्द शोधतात. चिमणी घरटे कसे बनवते हे समजून घेतात.

अध्ययन कृती क्रमांक -10 .1

अध्ययन कृतीचे नाव :- कोडी व विनोद (जादूगार)

उद्देश - विद्यार्थी बुद्धीला चालना देऊन आनंद व्यक्त करताना. त्यांच्यात चुरस निर्माण होऊन खेळाद्वारे कोडी सोडवतात. विनोदाचा आस्वाद घेतात.

कृतीचे विवरण- शिक्षकांनी 'जादूगार' या कवितेचे आदर्श वाचन करून त्याचा भावार्थ सांगणे. कोणत्या गोष्टी कोडी विनोदा प्रमाणे आहेत त्यांचे स्पष्टीकरण सांगणे व त्या गटाद्वारे चर्चात्मक पद्धतीने घेऊन चित्र पाहून ओळखण्यास सांगणे. चित्रातील मुलांच्या कडून दोन तीन वाक्यात वर्णन लिहून घेणे. यूट्यूब च्या साहायाने झटपट कोडी सोडवून घेणे.

शैक्षणिक साहित्य - चित्रे ,तक्ता, पेपर ,फोटो,

संबंधित पाठ क्रमांक: पाठ्य पुस्तकातील समानार्थी शब्द,

विद्यार्थी कृती पुस्तकातील कृती क्र: 10.1

अध्ययन कृती क्रमांक- 10 .2 **कृतीचे नाव** - बोधाचा स्पर्श

उद्देश- विद्यार्थी दागिने, वेश, प्रमाण, नम्रता, वाचन, ज्ञान, खेळ, कष्ट यांचे महत्त्व जाणून घेतात. हे महत्त्व आपल्या जीवनात कसे असावे हे समजून घेतात.

कृतीचे विवरण- शिक्षकांनी कवितेचे आदर्श वाचन करून भावार्थ सांगणे. व त्या बोधातून मुलांच्या जीवनात काय उपयोग आहे याचे गटातून चर्चात्मक पद्धतीने मार्गदर्शन करणे. व स्पष्टीकरण सांगणे. लहान वयात आपण या गोष्टी आत्मसात करण्यास सांगणे. दोन गट करून एका गटाला कवितेचे वाचन देणे व दुसऱ्या गटाला त्याचा भावार्थ आपल्या भाषेत सांगण्यास प्रोत्साहन देणे. नवीन शब्दांचा अर्थ सांगून लिहून घेणे. चांगल्या गोष्टी कोणत्या व वाईट गोष्टी कोणत्या यातील फरक चर्चा करून सांगणे. विचारधन सुविचार यांचा संग्रह करून दररोज सांगण्यास सांगणे.

शैक्षणिक साहित्य- पाठ क्रमांक 22 बोधाचा स्पर्श,दृकपट्या, बोधवाक्य यांच्या पट्ट्या, तक्ता

संबंधित पाठ क्रमांक: पाठ क्रमांक 22 बोधाचा स्पर्श

विद्यार्थी कृती पुस्तकातील कृती क्र: 10.2

अध्ययन कृती क्रमांक- 10 .3 **कृतीचे नाव** – अंधश्रद्धा

उद्देश - अंधश्रद्धा ही चुकीची समजूत आहे. त्यातून आपले जीवन वाया घालवतो. हे समजून घेतील माणसाला संकटे येतच असतात.त्यातूनच आपण शिकून पुढे जावे हे समजून घेतील. बोधकथा आत्मसात करतील.

कृतीचेविवरण - अंधश्रद्धा यांचे स्पष्टीकरण करताना खालील कृतीद्वारे चित्र व संभाषण गटाद्वारे घेणे. त्यातून आपण काय शिकले पाहिजे याविषयी आपल्या परिसरात घडणाऱ्या घटनांचे वर्णन करण्यास सांगून माहिती देणे. चांगल्या गोष्टी व वाईट गोष्टींचे विश्लेषण करणे. त्यांचा आपल्या जीवनावर कसा परिणाम होतो हे पटवून सांगणे. बोधकथांचा वापर करून आपण आपले जीवन कसे बदलू शकतो याचे स्पष्टीकरण करणे.

शैक्षणिक साहित्य - इसापनीतीच्या गोष्टी, वर्तमानपत्र

संबंधित पाठ क्रमांक: 'बोधाचा स्पर्श' पाठ क्रमांक 22

विद्यार्थी कृती पुस्तकातील कृती क्र:10.3

अध्ययन कृती क्रमांक : 10 .4 **कृतीचे नाव** - प्रसिद्ध व्यक्ती.

उद्देश - प्रसिद्ध व्यक्तींनी केलेले कार्य समजून घेतील. व त्यांच्या कार्याचा आदर्श आपल्या जीवनात कसा आणावा याचा विचार करतील.

कृतीचे विवरण – शिक्षकांनी, आपल्या भारत देशाला उद्योगधंद्याच्या बाबतीत पुढे घेऊन जाण्याचे श्रेय 'सर विश्वेश्वरय्या' त्यांना जाते याचे स्पष्टीकरण मुलांना सांगणे. त्यांनी आपल्या काळात केलेल्या कार्याचे महत्त्व चर्चात्मक पद्धतीने सांगणे. कार्याची माहिती मुलांकडून लिहून घेणे. 'बसवेश्वर' या पाठाचे आदर्श वाचन करून मुलांच्या कडून एक एक परिच्छेद वाचून घेणे. मुलांच्याकडून बसवेश्वरांनी केलेल्या कार्याची माहिती लिहून घेणे.

शैक्षणिक साहित्य - व्यक्तींची चित्रे आणि चरित्रे, फोटो

संबंधित पाठ क्रमांक: पाठ क्रमांक 21 बसवेश्वर

विद्यार्थी कृती पुस्तकातील कृती क्र : 10.4

अध्ययन कृती क्रमांक 10 .5 **कृतीचे नाव** - राष्ट्रीय नेते

उद्देश- आपल्या देशातील नेत्या विषयी माहिती समजून घेतील व त्यांची चित्रे घेऊन तक्त्यावर माहिती लिहितील.त्यांची जयंती साजरी करताना भाषणे करतील.

कृतीचे विवरण - शिक्षकांनी ग्रंथालयातील पुस्तके घेऊन नेत्या विषयी माहिती सांगणे. गटाद्वारे प्रत्येक नेत्याचे पुस्तक देऊन वाचन करून घेणे. माहिती लिहून घेणे. त्यांचे कार्य याबद्दल चर्चा करणे. देश भावना जागृत करण्यासाठी त्यांना दिलेली उपाधी याविषयी शिक्षकांनी स्पष्टीकरण करणे. 'वीर हुतात्मा नारायण' या पाठाचे वाचन करून भावार्थ सांगणे. चित्रांचा संग्रह करून अल्बम तयार करणे.

शैक्षणिक साहित्य- चरित्र, नेत्यांचे तक्ते, चित्रे, फोटो अल्बम

संबंधित पाठ क्रमांक: पाठ क्रमांक 7. 'वीर हुतात्मा नारायण'

विद्यार्थी कृती पुस्तकातील कृती क्र. :10.5

अध्ययन कृती क्रमांक : 10 .6 **कृतीचे नाव** – 'कडुलिंब'

उद्देश - विद्यार्थ्यांनी झाडाची माहिती समजून घेतील. कडुलिंब व नारळाच्या झाडांचा उपयोग कोणकोणत्या गोष्टीसाठी होतो ते समजून घेतील.झाडांचे संरक्षण करतील.

कृतीचे विवरण- शिक्षकांनी कडुलिंब पाठाचे आदर्श वाचन करून त्याची माहिती व उपयोग याविषयी चर्चात्मक पद्धतीने सांगणे. एका गटाकडून वनस्पतीच्या भागाचा उपयोग लिहिण्यासाठी व चित्र काढण्यास सांगणे. व दुसऱ्या गटाकडून माहिती लिहून वाचन करून घेणे. त्याचप्रमाणे नारळाची माहिती सांगणे झाडांचे संरक्षण व त्यांचे महत्त्व पटवून देणे. शाळेच्या,घराच्या परिसरात झाडे लावणे व वाढविणे हा उपक्रम राबवणे. 'निसर्गाला जपूया' या विषयी माहिती देणे.

संबंधित पाठ क्रमांक: -पाठ क्रमांक 4 'कडुलिंब'

विद्यार्थी कृती पुस्तकातील कृती क्र: 10.6

अध्ययन कृती क्रमांक 10.7 **कृतीचे नाव**– तेनाली रामाच्या चातुर्यकथा.

उद्देश- तेनाली रामा हा कसा हुशार होता याविषयी जाणून घेणे. कृष्णदेवरायाच्या दरबारात चांगल्या सल्लागाराची भूमिका कशी बजावत होता, हे समजून घेतील.

कृतीचे विवरण – शिक्षकांनी पाठाचे आदर्श वाचन करून त्याचे स्पष्टीकरण सांगणे. विद्यार्थ्यांचे गट करून पाठाचे वाचन करून घेणे. ही गोष्ट आपल्या भाषेत विद्यार्थ्याकडून लिहून घेणे. नवीन शब्दांचे अर्थ सांगून लिहून घेणे.

शैक्षणिक साहित्य- पुस्तक, चित्र

संबंधित पाठ क्रमांक:

विद्यार्थी कृती पुस्तकातील कृती क्र: 10.7

अध्ययन कृती क्रमांक -10 .8 **कृतीचे नाव -** 'सुगी', 'चिमणी'

उद्देश- संबंधित कवितेतील झाडाचे वर्णन समजून घेतील. त्यातील शब्द समजून घेतील.चिमणी घरटे कसे बांधते हे समजून घेतील. बोलीभाषा व प्रमाण भाषेतील शब्द समजून घेतील.

कृतीचे विवरण- शिक्षक कवितेचे आदर्श वाचन करून भावार्थ सांगतील. व त्यांच्यातील लयबद्ध शब्द वाचन व लिहिण्यासाठी दोन गट करून घेतील. 'चिमणी' कविता वाचून चिमणी घरटे कसे बांधते, त्यासाठी ती कोणत्या वस्तू घेते त्या वस्तूंची नावे विद्यार्थ्यांकडून लिहून घेणे. अशा प्रकारे त्यांना इतर पक्षांची घरटी याविषयी अधिक माहिती देणे.

शैक्षणिक साहित्य- कवितासंग्रह, युट्युब लिंक

संबंधित पाठ क्रमांक: -पाठ क्रमांक 14

विद्यार्थी कृती पुस्तकातील कृती क्र : 10.6

अध्ययन निष्पत्ती : 5.11

भाषेचे सूक्ष्म घटक असलेले विरामचिन्हे, समानार्थी शब्द, विरुद्धार्थी शब्द, वचन विचार, लिंग विचार या विषयी जाणून घेतात व आपल्या लेखनात त्याचा वापर करतात.

अध्ययन निष्पत्तीची व्याप्ती व महत्त्व: भाषेच्या अभ्यासात विराम चिन्हांचे महत्व जाणून घेतात.योग्य विराम चिन्हाचा वापर आपल्या लेखनात करतात.पाठ्यपुस्तकात आलेल्या विविध शब्दांचे समानार्थी शब्द शोधतात व समजून घेतात.विरुद्धार्थी नवीन शब्द समजून घेतात व आपल्या लेखनात वापर करतात.एक वचन, अनेक वचन समजून घेऊन त्याचा योग्य वापर आपल्या लेखनात व भाषणात करतात.व्याकरणातील लिंग विचार समजून घेऊन त्याचा वापर आपल्या लेखनात व भाषणात करतात.

अध्ययनकृती : 11.1a

अध्ययन कृतीचे नाव – 'ओळख पाहू विरामचिन्हे '

कृतीचा उद्देश : विद्यार्थी विरामचिन्हांचा वापर करून योग्य स्वरभारासह वाचन करतील व योग्य ठिकाणी योग्य विरामचिन्हांचा वापर आपल्या लेखनात करतील.

कृतीचे विवरण : सुलभकांनी विरामचिन्हांची फ्लॅश काड्‌र्स विद्यार्थ्यांकडून तयार करून घ्यावी किंवा स्वतः तयार करावीत. विद्यार्थ्यांना प्रथम त्यांची ओळख करून द्यावी.एक विद्यार्थ्यांना उभे करून फ्लॅश कार्ड वरील चिन्ह व त्याचे नाव वाचून दाखवतील व त्याचा वापर कोठे होतो याचे विवरण सुलभकांनी करावे.त्यानंतर एक विद्यार्थी विरामचिन्हाचे एक फ्लॅश कार्ड घेऊन वर्गासमोर उभा राहील व त्या चिन्हाचे नाव वर्गातील इतर विद्यार्थी सांगतील. याप्रमाणे इतर सर्व विद्यार्थ्यांकडून कृती करून घ्यावी.

शैक्षणिक साहित्य: फ्लॅश कार्ड, कार्डशिट, स्केचपेन, मार्कर इत्यादी

संबंधित पाठ क्रमांक : पाठ्य पुस्तकातील गद्य व पद्य भाग

विद्यार्थी कृती पुस्तकातील कृती क्र . 11.1a

अध्ययन कृती : 11.1b

अध्ययन कृतीचे नाव – 'पर्यायी शब्द निवडा'

कृतीचा उद्देश : विद्यार्थ्यांच्या ज्ञानात भर पडावी आणि पर्यायी शब्द सामर्थ्यात वाढ व्हावी.

कृतीचे विवरण: विद्यार्थ्यांना पाठ्यपुस्तकातील आलेल्या शब्दांचा संग्रह करून त्या शब्दांना समानार्थी शब्दांची यादी तयार करण्यास सांगावे व मार्गदर्शन करावे.

शैक्षणिक साहित्य : कार्डशिट, तक्ते, मार्करपेन, स्केचपेन इत्यादी

संबंधित पाठक्रमांक : 2, 7, 16, 17,19

विद्यार्थी कृती पुस्तकातील कृती क्र: 11.1b

अध्ययन कृती: 11.2a **कृतीचे नाव –** 'शोध घेऊया शब्दांचा'

उद्देश: विरुद्धार्थी शब्दांचा संग्रह करतील व विद्यार्थ्यांच्या ज्ञानात भर पडेल.

कृतीचे विवरण : विद्यार्थ्यांचे गट करून त्यांच्याकडून विरुद्धार्थी शब्दांचे फ्लॅशकार्ड तयार करून घेणे.गटातील विद्यार्थ्यांच्या संख्येप्रमाणे शब्दांची फ्लॅश कार्ड त्यांच्याकडे द्यावी. एका गटातील एका विद्यार्थ्याला उभे करून त्याच्याकडे असलेला शब्द वाचण्यास सांगावे व त्याच्या विरुद्धार्थी शब्द ज्या गटाकडे आहे त्याने उभा राहून ते वाचून दाखवावे. याप्रमाणे इतर सर्व विद्यार्थ्यांकडून कृती करून घ्यावी.

शैक्षणिक साहित्य : स्केचपेन, मार्कर, कार्डसीट इत्यादी.

संबंधित पाठ क्रमांक: 3, 8, 21.

विद्यार्थी कृती पुस्तकातील कृती क् :.112 a

अध्ययन कृती क्रमांक: 11.2b **कृतीचे नाव** - ‘ ढगातील शब्दांशी खेळूया.’

उद्देश : दिलेल्या शब्दातील योग्य शब्द निवडून विरुद्धार्थी शब्दांच्या जोड्या जुळतील.

कृतीचे विवरण :चौकोनात ढगाच्या आकारात काही शब्द दिले आहेत त्या शब्दांमध्ये असलेले विरुद्धार्थी शब्द निवडून त्यांच्या जोड्या खाली दिलेल्या जागेत लिहावयास सांगणे.

शैक्षणिक साहित्य: शब्द पट्ट्या,कार्डशिट, फ्लॅश कार्ड, स्केचपेन, मार्कर इत्यादी.

संबंधित पाठ क्रमांक.: 3,8,12.

विद्यार्थी कृती पुस्तकातील कृती क्र: 11.2 b

अध्ययन कृती: 11.4 **कृतीचे नाव** - ऐका व समजून घ्या.

उद्देश : व्याकरणातील वचन विचार समजून घेतील. एकवचन व अनेकवचनाचा वापर आपल्या बोलण्यात व लेखनात करतील.

कृतीचे विवरण: शब्दाच्या नामांच्या पट्ट्या तयार करून घेणे.दिलेल्या शब्दाच्या नावावरून नामाच्या रूपावरून ती एक आहे की अनेक आहे हे कसे ओळखावे हे समजून सांगणे. कृती पुस्तकातील कृती सोडवून घेणे.

शैक्षणिक साहित्य :एकवचनी व अनेक वचनी नामांची फ्लॅश कार्ड.

संबंधित पाठ क्रमांक: 6.

विद्यार्थी कृती पुस्तकातील कृती क्र: 11.4

अध्ययनकृती :11.5 **कृतीचे नाव** - वाचा व समजून घ्या.

उद्देश:.विद्यार्थ्यांना नावाच्या रूपातील लिंग ओळखता येईल.

कृतीचे विवरण: नामाचा लिंगविचार यासंबंधी दिलेली माहिती समजून घेऊन नामाचे लिंग ओळखण्याची पद्धत समजून घेणे. विविध शब्द देऊन त्यांचे वर्गीकरण पुल्लिंग, स्त्रीलिंग आणि नपुसकलिंग अशा गटात करून घेणे.

शैक्षणिक साहित्य.: लेखन साहित्य, वही इत्यादी.

संबंधित पाठ क्रमांक: 8,

विद्यार्थी कृती पुस्तकातील कृती क्र: 11.5 a,b,c,

अध्ययन निष्पत्ती: 5.12

भाषेच्या व्याकरणाचे विविध घटक नाम, सर्वनाम, विशेषण, क्रियापद, क्रियाविशेषण अव्यय, शब्दयोगी अव्यय, उभयान्वयी अव्यय, केवलप्रयोगी अव्यय या संबंधी जाणून घेतात व त्यांचा उपयोग आपल्या लेखनात व बोलण्यात करतात.

अध्ययन निष्पत्तीची व्याप्ती आणि महत्त्व : भाषेच्या व्याकरणाचे विविध घटक जाणून घेतात.शब्दांच्या जाती ओळखतात.विकारी आणि अविकारी शब्द ओळखतात.नामांच्या

प्रकाराची जाणीव करून घेतात.सर्वनामे ओळखून त्याचा वापर आपल्या बोलण्यात आणि लेखनात करतात.वाक्यातील विशेषणे ओळखतात व त्याचा वापर आपली भाषा समृद्ध करण्यासाठी करतात.वाक्यातील क्रियापद ओळखून वाक्यानुसार त्याचे बदलणारे रूप ओळखतात.वाक्यातील कर्ता, कर्म, क्रियापद ओळखतात.वाक्यातील विशेषणे ओळखतात त्यांचा वापर आपल्या बोलण्यात आणि लेखनात करतात.शब्दयोगी अव्यय ओळखतात व यांच्या वापराबद्दल जाणून घेतात. उभयान्वयी अव्यय ओळखतात व त्याचा वापर आपल्या लेखनात करतात.केवलप्रयोगी अव्यय ओळखतात यांचा वापर समजून घेतात.

अध्ययन कृती क्र .: 12.1 **कृतीचे नाव -** चला खेळूया शब्दांशी.

उद्देश: शब्दांच्या विविध जाती समजून घेतील.

कृतीचे विवरण: शब्दांच्या आठ जातीसंबंधी माहिती सांगणे व त्यातील विकारी आणि अविकारी शब्दांच्या जाती विषयी स्पष्टीकरण द्यावे.शब्दांचे फ्लॅश कार्ड तयार करून त्यातील सामान्य नाम विशेष नाम भाववाचक नाम कसे ओळखावे यासंबंधी चर्चा करणे.

शैक्षणिक साहित्य: शब्द पट्ट्या, फ्लॅश काड्र्स.

संबंधित पाठ क्रमांक : 3,5

विद्यार्थी कृती पुस्तकातील कृती क्र: 12.1

अध्ययन कृती क्रमांक:12.2 **कृतीचे नाव -** सर्वनाम ओळखूया.

उद्देश- सर्वानाम म्हणजे काय हे समजून घेतील.

कृती विवरण- परिच्छेदात आलेल्या सर्वनावांची यादी दिलेल्या चौकटीत करून घेणे त्याच बरोबर इतर सर्व नामांची ओळख करून देऊन त्यांचे फ्लॅश काड्र्स तयार करून घेणे .प्रत्येक विद्यार्थ्याकडे एकेक कार्ड देऊन त्या सर्वनामाचा वापर करून एक वाक्य तयार करण्यास सांगणे.

शैक्षणिक साहित्य: फ्लॅश काड्र्स, शब्द पट्ट्या

संबंधित पाठ क्रमांक : 22

कृती पुस्तकातील कृती क्रमांक : 12.2

अध्ययन कृती क्र. : 12.3 **कृतीचे नाव** - शब्दफुले बनवूया.

उद्देश -वाक्यातील विशेषणे ओळखता येतील.

कृतीचे विवरण: विशेषण व त्याचे प्रकार याची माहिती सांगून चर्चा करणे. विशेषणांच्या शब्दपट्ट्या, वाक्य पट्ट्या तयार करून घेणे. त्यांचे वाचन घेऊन, विशेषणांचा वापर करून वाक्य तयार करण्यास सांगणे.

शैक्षणिक साहित्य: कार्डशीट, मार्कर, शब्द पट्ट्या इत्यादी.

संबंधित पाठ क्रमांक: 13.

विद्यार्थी कृती पुस्तकातील कृती क्र: 12.3

अध्ययन कृती क्र.-12.4 **कृतीचे नाव** - क्रियापद ओळखा कृती करा.

उद्देश : वाक्यातील क्रियावाचक शब्द ओळखतील. कर्ता, कर्म, क्रियापद ओळखतील.

कृतीचे विवरण: क्रियापदाचा अर्थ समजावून सांगून दिलेल्या वाक्यातील क्रियापद ओळखण्यास सांगणे. वाक्य तयार करून घेऊन त्या वाक्यातील कर्ता, कर्म, क्रियापद ओळखायला सांगणे. दिलेल्या चित्रासंबंधी विद्यार्थ्यांना वाक्य लिहिण्यासाठी प्रोत्साहित करून त्यातील क्रियापद ओळखण्यास सांगणे. मार्गदर्शन करणे.

शैक्षणिक साहित्य.= , शब्द पट्ट्या, फ्लॅश कार्ड, कार्डशीट, मार्कर इत्यादी.

संबंधित पाठ क्रमांक .:13,

विद्यार्थी कृती पुस्तकातील कृती क्र: 12.4

अध्ययन कृती क्रमांक 12.5 **कृतीचे नाव -** क्रियाविशेषणे ओळखा.

उद्देश : क्रियाविशेषणाबद्दल जाणून घेतील व त्याचा आपल्या लेखनात वापर करतील.

कृतीचे विवरण.. क्रियाविशेषण संबंधीची माहिती सांगून दिलेल्या वाक्यातील क्रियाविशेषण ओळखावयास सांगणे. क्रियाविशेषण असलेल्या वाक्यांच्या पट्ट्या विद्यार्थ्यांच्या कडून तयार करून घेणे व त्यांचे सादरीकरण करावयास सांगणे.

शैक्षणिक साहित्य: कार्डशीट, मार्कर, शब्द पट्ट्या ,वाक्यपट्ट्या इत्यादी.

संबंधित पाठ क्रमांक : 15 **विद्यार्थी कृती पुस्तकातील कृती क्र**: 12.5

अध्ययन कृती क्रमांक : 12.6 **कृतीचे नाव -** शब्द जोड रूप बदल.

उद्देश.शब्दांच्या रूपात होणारा बदल समजून घेतील .शब्दयोगी अव्यये ओळखतील .

कृतीचे विवरण : शब्दयोगी अव्यय संबंधीची माहिती सांगून काही शब्दयोगी अव्यय याची यादी तयार करण्यास सांगावे. शब्दयोगी अव्यय यांच्या वापरानंतर मूळ शब्दात होणारा बदल कसा होतो यासंबंधी चर्चा करून स्पष्टीकरण देणे. मूळ शब्द, शब्दयोगी अव्यय आणि त्यानंतर त्यांच्या सामान्यरूपात होणारे बदल अशा शब्द पट्ट्या तयार कराव्या .वर्गातील विद्यार्थ्यांचे तीन गट तयार करून एका गटाकडे मूळ शब्द, दुसऱ्या गटाकडे शब्दयोगी अव्यय, तिसरा गटाकडे त्यापासून तयार होणाऱ्या शब्दांच्या पट्ट्या द्याव्यात. पहिल्या गटातील विद्यार्थ्याने उभा राहून एका शब्दाचे वाचन करावे. दुसऱ्या गटातील विद्यार्थ्यांनी एक शब्द योगी अव्यय सांगावे आणि तिसऱ्या गटातील विद्यार्थ्याने मूळ शब्दाला शब्दयोगी अव्यय जोडल्यानंतर तयार होणाऱ्या शब्दाचे फ्लॅश कार्ड दाखवून ते वाचावे. या प्रमाणे विद्यार्थ्यांना प्रोत्साहित करुन विविध शब्द तयार करावयास सांगणे.

शैक्षणिक साहित्य: शब्द पट्ट्या, फ्लॅश कार्ड इत्यादी.

संबंधित पाठ क्रमांक.:16.

विद्यार्थी कृती पुस्तकातील कृती क्र: 12.6

अध्ययन कृती क्रमांक 12.7 **कृतीचे नाव** - शब्द जोडा.

उद्देश: उभयान्वयी अव्ययासंबंधी जाणून घेतील छोटी छोटी वाक्ये किंवा शब्द शब्दयोगी अव्ययाच्या साहायाने जोडतील.

कृतीचे विवरण :उभयान्वयी अव्यय यासंबंधीची चर्चा करतील व त्यांची यादी बनवून प्रत्येक उभयान्वयी अव्ययासंबंधित चे एकेक वाक्य विद्यार्थ्यांना तयार करण्यास सांगावे व त्याचे वर्गात सादरीकरण करून त्यांना प्रोत्साहित करणे. दिलेली कृती करून घेणे.

शैक्षणिक साहित्य : उभयान्वयी अव्ययांची शब्द पट्ट्या, फ्लॅश कार्ड

संबंधित पाठ क्रमांक : 16 ***विद्यार्थी कृती पुस्तकातील कृती क्र**: 12.7

अध्ययन कृती क्र12 ..8 **कृतीचे नाव** - चकित करा.

उद्देश - योग्य प्रसंगी उचित उदगारवाचक शब्द वापरतील

कृतीचे विवरण : केवप्रयोगी अव्यय म्हणजे काय याची माहिती देणे. यासंबंधीची चर्चा करणे . विविध प्रसंगामध्ये आपल्या भावना अचानकपणे व्यक्त करण्यासाठी उद्गार काढतो. त्यासंबंधी विशेष चर्चा करून विद्यार्थ्यांना दिलेल्या वाक्यातील उद्गारवाचक शब्द ओळखण्यास सांगणे व त्या संबंधीची कृती करून घेणे. उद्गारवाचक शब्दांच्या शब्द पट्ट्या, फ्लॅश कार्ड तयार करून घेणे. एकेक शब्द विद्यार्थ्यांना दाखवून त्याचा वाक्यात वापर करण्यास सांगणे, प्रोत्साहन देणे.

शैक्षणिक साहित्य: उद्गारवाचक शब्दांच्या शब्द पट्ट्या, फ्लॅश कार्ड इत्यादी .
संबंधित पाठ क्रमांक: 17 ***विद्यार्थी कृती पुस्तकातील कृती क्र.**: 12.8

संदर्भग्रंथ

अ. न.	ग्रंथ	प्रकाशक
1	माय मराठी पाठ्य पुस्तक	डी. एस. ई. आर. टी. बेंगळूरू
2	दीक्षा पोर्टल	कर्नाटक सरकार
3	नपूण भारत	भारत सरकार
4	कृती संचिका	DIET बेळगावी
5	यु– ट्यूब वरील शैक्षणिक लिंक	युट्यूब